ՔԱՌԱՍՈՒՆՄԷԿԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՄՇԱԿ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

Տարեկան գինը 10 րուբլի, կէս տարվանը և 7 ամսվանը 6 րուբլի.
Առանձին համարները ԱՄԷՆ ՏԵՂ 5 ԿՈՊ.
Թիֆլիսում գրվում են խմբագրատանը.
Մեր հասցեն՝ Тифлисъ, редакція „Мшакъ" Сергіевская ул., № 5.
Tiflis, Rédaction „Mschak"
Խմբագրատան տէլէֆօն № 2—53.

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—2 (բացի կիրակի և տօն օրերից).
Ցայտարարութիւն ընդունվում է ամեն լեզւով
Ցայտարարութիւնների համար վճարում են իւ րաքանչիւր տողատեղին 20 կոպէկ.
Տպարանի տէլէֆօն № 67.

ՀԱՅՈՑ ԴՐԱՄԱՏԻԿ. ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

Հոկտեմբերի 21-ին, առաւօտեան ժամը 11-ին նշանակված է Դրամատիկական Ընկերութեան ՏԱՐԵԿԱՆ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԺՈՂՈՎ

ԱՐՏԻՍՏԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ ԴԱՀԼԻՃՈՒՄ

(Головинскій проспектъ)

Ժողովի զբաղմունքի առարկաներն են.

1) Ընտրութիւն գործադիր և պատւաւոր անդամների։
2) Ընկերութեան գոյութեան 10-ամեակի առիթով—
ա) Փոփոխութիւն Ընկերութեան կանոնադրութեան։
բ) Համագումար բեմական հայ գործիչների։
գ) Թատրոնական ֆոնդ։
3) Զեկուցում Վարչութեան 1911-12 թ. թատերաշրջանի։
4) Հաշիւ 1911—12 թ. թատերաշրջանի։
5) Զեկուցում վերստուգիչ յանձնաժողովի։
6) Նախահաշիւ 1912—13 թ. թատերաշրջանի։
7) Զեկուցում մրցանակաբաշխութեան յանձնաժողովի։
8) Առանձին զեկուցում մրցանակաբաշխութեան յանձնաժողովի անդամ Ց. Մալխասեանի մրցանակներ նշանակելու մասին։
9) Զեկուցում Ալ. Մանթաշեանի ժառանգներից ստացված 10,000 ր. և տ. Ն. Տէր-Ղազարեանի կտակած 3000 ր. գումարների մասին։
10) Ընտրութիւն—
ա) Վարչութեան հերթով դուրս եկող երկու անդամի (Տ. Ցովհաննիսեան և Գ. Կաֆեան) և երեք փոխ-անդամի (Գ. Ծուրինեան, Գ. Երիցեան և Գ. Սարեան) փոխարէն։
բ) Երկու մրցանակաբաշխ յանձնաժողովների 7 անդամի և 2 փոխ-անդամի։
գ) Վերստուգիչ յանձնաժողովի 3 անդամի և 2 փոխ-անդամի։
11) Ընթացիկ հարցեր։ (Կ.) առ. 775. 2—2

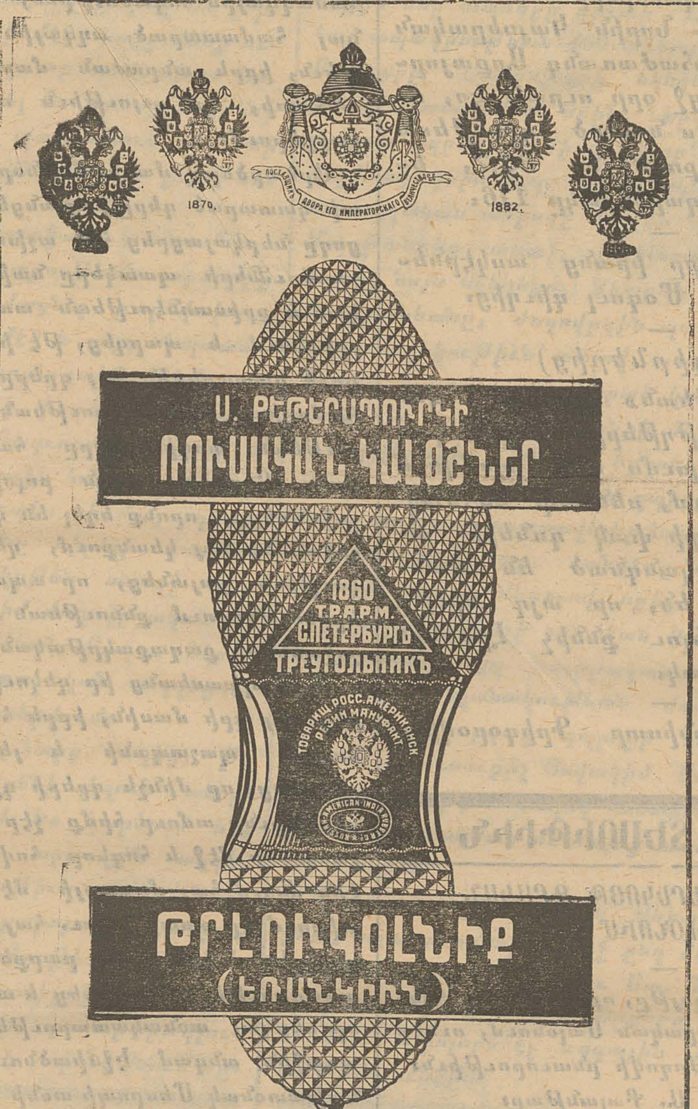

0—3 769.

Տասն տարուց ի վեր կազմում եմ

Հայկական Արձանագրութիւնների Ժողովածու

CORPUS INSCRIPTIORUM ARMENICARUM

Զարդարված արձանագրութիւնների բազմաթիւ լուսանկարներով։
Ուստի խնդրում եմ ուղարկել ինձ արձանագրութիւնների լուսանկարներ, որոնց արժէքը ըստ պահանջման կը հատուցանեմ, կամ փոխարէնը լուսանկարներ կը տամ իմ կազմած ալբոմներից։

Երուանդ Լալայեան

Հասցէս. Тифлисъ, Лермонтовская № 1. (Կ.) առ. 744. 4-4

ԱՐՏԻՍՏԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ ԹԱՏՐՈՆ

ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ, ՀՈԿՏԵՄԲԵՐԻ 22-ԻՆ

ԹԻՖԼԻՍԻ ՀԱՅՈՑ ԴՐԱՄԱՏԻԿԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ ԽՈՒՄԲԸ

Կը ներկայացնէ առաջին անգամ

ԾԱՆՐ ԵՐԱԶ

Պիէս 4 արարուածով, Լ. Քալանթարի

Մասնակցում են. տ. տ. Բրմէնեան, Գուլազեան, Ցասմիկ, Ցովհաննիսեան, պ. պ. Աբէլեան, Ալիխանեան, Արմէնեան, Լաքա, Ղազարեան, Վրոյր, Տէր-Առաքելեան և ուրիշները։

Սկիզբը երեկոյեան ճիշդ ժամը 8-ին:

Տոմսակների գնից զիջում ունենալու են միմիայն Հայոց Դրամատ. Ընկերութեան անդամները և աշակերտները։

ԱԶԴ.—Երկուշաբթի, հոկտ. 29-ին, «ՆԱՄՈՒՍ»—Շիրվանզադէի։

Ռեժիսսեօր՝ Ա. ԱՐՄԷՆԵԱՆ

առ. 783. 2—2

ՀԱՅՈՑ ԱԶԳԱԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆԸ

ի յիշատակ հայ գրերի 1500-ամեակի և հայկական տպագրութեան 400-ամեակի

ԿԱԶՄԱԿԵՐՊԵԼՈՒ Է

Հայերէն հրատարակութիւնների ցուցահանդէս

որ պէտք է բացվի Թիֆլիսում 1913 թ. հոկտ. 6-ին և տեւելու է մինչև նոյն ամսի 12-ը։

Ուստի խորհուրդը խնդրում է պ. պ. հեղինակներին, հրատարակիչներին, տպարանատէրերին և ամեն մի հայի՝ ուղարկել Ընկերութեանս հայերէն ամեն տեսակ հրատարակութիւններ, հայկական վիմատիպ պատկերներ և քարտէզներ։

Այն հրատարակութիւնները, որ կը նուիրվեն Ընկերութեանս և կամ դրամով ձեռք կը բերվեն, ցուցահանդէսից յետոյ պիտի պահվեն Ազգագրական Ընկ. մատենադարանում, որ այդպիսով դառնալու է մի Թանգարան հայ գրերի և տպագրութեան, իսկ սոսկ ցուցադրվելու նպատակով ստացվածները կը վերադարձվեն տէրերին։

Ամեն ինչ պէտք է ուղարկել այս հասցէով. Армянскому Этнографическому Обществу. Тифлисъ

Խորհրդի նախագահ՝ Ս. Մելիք-Ազարեան

Անդամ-քարտուղար՝ Ե. Լալայեան

(Ն. 4) առ. 790. 2—1

„ՆԱԽՇԻՐԱ" ԸՆԿԵՐՈՒԹ. ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆԸ

յայտնում է ի տեղեկութիւն վառելային նիւթեղէնների պահեստատէրերին և քարածուխ սպառողներին, Թիֆլիսում, որ Տկվիբուլի քարածուխի մենավաճառային պայմանագրի ժամանակը Ընկերութեան կոնտրագենտի հետ վերջացած լինելու պատճառով, վագոններով տրվող պատուէրները ցանկացողներից կանխապէս ընդունվում են Ընկերութեան վարչութեան մէջ, Սօլօլակսկայա № 14 տանը։

(Կ.ու.) առ. 787. 6—1

ԲԺԻՇԿ
Ա. Յ. ԳՐԻԳՈՐԵԱՆ

փոխադրվեց «Փետրվարի 19-ի փողոցը» (Նախկին Պէսկօվսկայա) № 30.

Վիրաբուժական հիւանդութիւններ

ՄԱՍՆԱՒՈՐԱՊԷՍ՝ բժշկումն նորագոյն ձևով սեռամիզային գործարանների (սուր և քրօնիկական սուսանակի), միզափամփշտային քարերի՝ առանց վիրահատութեան (փշրելով), սեռական գործարանների անկարութեան (импотенція) և այլն, սիֆիլիսի 606 և 914-ով։
Թոքախտի բժշկումն վիրաբուժական միջոցով (արհեստական օդալանջաթաղանթ— искусств. пневмотораксъ) Forlanini, Brauer եւ այլոց ձեւով։

Ընդունելութեան ժամերը՝ առ. ժ. 12—1-ը, եր. 5—7-ը։

(ա.օ.) առ. 761. 100—10

ՀԱՐԿԱՒՈՐ Է

Շուլաւէրի հասարակական հիւանդանոցի համար

ՄԻ ՀՄՈՒՏ ԲԺԻՇԿ

տեղեակ հայ լեզուին, ոչ պակաս 3 տարվայ փորձառութեամբ։

Պայմանների համար դիմել՝ Շուլաւէրի հիւանդանոցի նախագահ Տէր-Ցակոբեանին, Շուլաւէր։ (Ե.) առ. 786. 2—1

По умѣреннымъ цѣнамъ Новѣйшихъ изящныхъ рисунковъ ПОЛНОМѢРНЫЕ

ОБОИ

ФАБР. СКЛАДЪ МАНГИКІАНА ПУШКИНСКАЯ № 7.

(Ե. Կ.) 291. 50—48

ԲԺԻՇԿ
Ե. Ի. ՄԻՆԱՍԵԱՆՑ

Ներքին, երեխայոց և ստամոքսա-աղիքային հիւանդութիւններ։

Պրոֆ. Mathien-ի մասնագիտական կլինիկայից — Պարիզում։

Ընդունելութիւնը (առաւ. ժ. 9—11-ը։ (երեկ. ժ. 5—7-ը։

Միխայլօվսկի պր. 86, տէլէֆ. № 576.

(Ե.Ն.Կ.) առ. 179. 100—46

ԾԽՈՂԸ ԳԻՏԷ ՀԱՄԸ

ԱՆԻ ՊԱՊԻՐՕՍՆԵՐԻ
15 հատը 6 կոպ.
25 հատը 10 կոպ.

Ակց. Ընկ. «ՄԻՐ» գործարանի:

(օ. մ.) առ. 738. 10—8

ԿՈՎԿԱՍԵԱՆ ՀԱՆՔԱՅԻՆ ՋՐԵՐ

Առ. և Ա. Մ.

„ՆԱՐԶԱՆ" | Ստեղծանառն | „ԷՍՍԷՆՏՈՒԿԻ № 20."

Պահանջեցէք ամենուրեք! ԲՈՒԺԻՉ

ԷՍՍԵՆՏՈՒԿԵԱՆ (աղի-ալկալեան) №№ 4, 4 նոր, 6, 17, 18, 18 բիւվ. 2, 19, ԲԱՏԱԼԻՆԵԱՆ (անփոխարինելի լուծողական)։ ՍՄԻՐՆՕՎԵԱՆ-ԵՐԿԱԹԱՅԻՆ (պարունակում է մկնդեղ)։ ԷՍՍԵՆՏՈՒԿԵԱՆ ԼԷՊԵՇԿԱՆԵՐ (վերացնում է տապը)։ ԷՍՍԵՆՏՈՒԿԵԱՆ ԱՂ (փոխարինում է № 17 ջրին)։

ՋՐԵՐԻ ԵՒ ՄԹԵՐՔՆԵՐԻ ՀԱՄԱՐ ԴԻՄԵԼ ՊԵՏԱԿԱՆ ՊԱՀԵՍՏԻՆ—ТИФЛИСЪ, Михайловская ул., д. Зубарева.
Գլխաւոր պահեստը Վարչութեան կից՝ Պեատիգօրսկում։ Պրէյս-կուրանտները ձրի։
Դիմել՝ Пятигорскъ, Управленіе водъ.

(Կ.) առ. 224. 39—29

ԲԺՇԿԱՊԵՏ
Մ. Ի. ՄՈՒՐԱԴԵԱՆ

Օգնական Prof. Posner-ի

Ընդունում է միզասեռական (վեներական) հիւանդներին Բերլինի իր խորհրդակցական կաբինէտի և պրոֆ. Պօզնէրի կլինիկայի մէջ։ Տալիս է նաև խորհուրդներ միւս մասնագիտութիւնների վերաբերեալ։

Հասցէն՝ D-r Muradoff Berlin. Iohannisstr. 15 (an der Friedrichstrasse). Telefon amt Norden 113—19.

(Չ.ու.Կ.) առ. 675. 30—18

ԲԺԻՇԿ
Յ. Մելիք-Նուբարեան

Ներքին և երեխաների հիւանդութիւնների, առանձնապէս թոքերի։
Թոքախտի բժշկութիւնը տուբերկուլինով և պնեվմատօրակսով։

Ընդունելութիւնը ՆՈՐ ԲՆԱԿԱՐԱՆՈՒՄ

Ամեն օր (առաւօտեան 12—1 ժ. (երեկոյեան 5—7 ժ.

Սօլօլակ, Ռոխչեվսկայա 10 (Լերմոնտովսկ. դէպատան դիմացը)։

(Ե. Հ. Կ.) առ. 746. 100—10

Բեռլինի համալսարանի

ԲԺՇԿԱՊԵՏ
Գ. Գ. ՄԷՀՐԱԲԵԱՆՑ

Ներքին հիւանդութիւններ՝ առանձնապէս կրծքի, ԹՈՔԱԽՏԻ և սրտի։
Բժշկութիւն նաև տուբերկուլինով, ՌԱԴԻՈՒ պրէպարատներով և էլեկտրականութեամբ։
Ընդունելութիւնը ամեն օր, ՆՈՐ ԲՆԱԿԱՐԱՆՈՒՄ, առաւօտեան ժամը 9—12-ը և երեկոյեան ժամը 5—7-ը։
Սօլօլակ, Բէհբութեան փող. № 23 (անկիւն Գանօվսկայա)։ Հեռախօս 7—92.

(ա.օ.) առ. 699. 100—26

ԱՏԱՄՆԱԲՈՅԺ
Ս. Գ. ՓԱՆԵԱՆ

Տեղափոխվելով ՆՈՐ ԲՆԱԿԱՐԱՆ՝ ընդունում է հիւանդներին ամենայն օր առաւօտեան ժամը 10—2-ը երեկոյեան ժամը 5—6-ը։

Հասցէ՝ Католическая ул. № 10.

(Ն.Կ.) առ. 759. 4—4

ՄԵՍՐՈՊԵԱՆ ԼՈՒՄԱՑ

Հոկտեմբերի 13-ին, Օշականում, հայ գրերի գտիչ անմահ Մաշտոց-Մեսրոպի շիրմի առաջ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը, բանալով 1500-ամեակի և տպագրութեան 400-ամեակի մեծ յոբելեանի հանդէսը, իր ներածական առենաբանութեան մէջ Մեսրոպեան լումայ անունով կոչեց այն ակտը, որով պէտք է յաւերժանայ մեծ յոբելեանը։

Մեսրոպեան լումայ—ահա այն կոբէկը, որից պէտք է աճի, ծնվի դպրոցական ֆոնդը։

Ամեն մի հայ, որի սրտին մօտ է Մաշտոց-Մեսրոպի անունը, նրա սքանչելի գիւտը, որի սրտին մօտ է հայ դպրոցը, թող իր լուման, որքան և չնչին լինի, նուիրաբերի, որպէսզի այդ չնչին լումաներով, ժողովրդական կոպէկներով կառուցվի այն մեծ և հոյակապ շինութիւնը, որ կոչվում է հայոց դպրոցների ապահովութեան, հայ ուսուցիչների ապահովութեան ֆօնդ:

Հարկ կա՞յ արդեօք կրկնել, որ հայ գրականութեան, հայ մամուլի, հայ գրքի բարգաւաճումը, տարածումը, համայնացումը, ժողովրդականացումը կախված է գլխաւորապէս դպրոցից։ Եթէ չունենանք լաւ դպրոց, բարեկարգված ազգային-ժողովրդական դպրոց, մենք չենք ունենայ գրագէտներ, իսկ առանց գրագիտութեան տարածման՝ մամուլ, գրականութիւն, գիրք՝ բոլորն էլ կը մնան փուխ, անոյժ, անկենսունակ։

Մենք շարունակ գանգատվում ենք, որ հայ գիրքը, հայ լրագիրը չէ տարածվում։ Չէ տարածվում, որովհետև ընթերցողներ քիչ կան. իսկ ընթերցողներ քիչ կան, որովհետև մեր ժողովրդի մեծամասնութիւնը, որովհետև ժողովրդական, գիւղական մասսաները ընկղմված են խորին տգիտութեան մէջ, անգրագէտ են։ Եթէ կան վայրեր էլ, ուր կան պետական դպրոցներ, այդ դպրոցներն էլ, շնորհիւ մի քանի պայմանների, անկարող են հանդիսանում տարածել հայ գրքի, հայ ընթերցանութեան սէրը։

Հայ գիւղը դպրոց չունի. հայ գիւղացին հայերէն կարդալ, գրել չը գիտէ։ Եւ այս դժբաղդութիւնը տիրում է ոչ միայն մեզ մօտ, Անդրկովկասում, ուր հայը աւելի ապահով և բարեկեցիկ վիճակ ունի, քան Պարսկաստանում և Թիւրքիայում, այլ և այս վերջին երկիրներում։ Այստեղ էլ հայ ժողովուրդը զուրկ է դպրոցներից։ Թիւրքահայաստանում որքան և վերջին 3—4 տարին Միացեալ Ընկերութիւնը ջանքեր է գործ դնում դպրոցներ բանալ, բայց կարիքը այնքան մեծ է, անգրագիտութիւնը, տգիտութիւնը այնքան համայնատարած է, որ ահագին նիւթական միջոցներ են պէտք գոնէ աղաղակող պահանջներին գոհացում տալու։ Իսկ Միացեալ Ընկերութիւնը զուրկ է այդ միջոցներից։

Տարրական, գրագիտական դպրոցներ պէտք է բանալ Ռուսաստանի, Թիւրքիայի, Պարսկաստանի հայ գիւղերում. հայ լեզուի, հայ գրականութեան ուսումը, գիտութեան ուսումը մայրենի լեզուով պէտք է տարածել հայ ժողովրդի մէջ. ահա ներկայ հայութեան ամենագոռացող կարիքը։ Եւ այդ նպատակն իրագործելու միակ միջոցը դպրոցական ֆօնդի ստեղծումն է։

Ուրեմն ստեղծենք այդ ֆօնդը։ Ինչպէս մի քանի տարի առաջ ռուս ժողովուրդը իր ժողովրդական կոպէկներով հաւաքեց միլիոնաւոր գումար և ստեղծեց իր մայրենի թատրոնը, որից զուրկ էր—իսկ ժողովրդական դպրոց վաղուց ստեղծել էր—և այդ թատրոնի ճակատին դրոշմեց «ժողովուրդը ստեղծեց» խօսքը, նոյնպէս և մենք, հայերս, համազգայնօրէն, ժողովրդական կոպէկներով, մեր Մեսրոպեան լումաներով, ստեղծենք, կառուցանենք դպրոցական ֆօնդի մեծ շինութիւնը, իբրև երախտագիտական պարտք դէպի այն մեծ մարդը, որ ստեղծեց հայ գիրը և մայրենի առաջին դպրոցը։

Մայրենի դպրոցի ստեղծման և հայ գրերի գիւտի մէջ Մաշտոց-Մեսրոպի աջակից Սահակ Պարթև հայրապետի այսօրվայ յաջորդը Օշականի բարձունքից, Քասախ գետի ափից, Մեսրոպի շիրիմի մօտ կանգնած գոչում է հայ ժողովրդին. «Տուէք ձեր Մեսրոպեան լուման, որպէսզի կառուցանենք ժողովրդական մեծ շինութիւնը»։ Եւ մենք, բոլոր հայերս— մեծատուն, աղքատ, ունևոր, չունևոր, մեծ, փոքր—պէտք է շտապենք արձագանք տալ հայրապետական այդ կոչին և ստեղծել համազգային դպրոցական ֆօնդ, որով բանալ հայութեան երեք գլխաւոր հատուածների մէջ, գիւղերում. ժողովրդական դպրոցներ։

Թող շարժվեն հայ հարուստները, կապիտալիստները. Թող շարժվեն հայ ինտելիգենցիան, հայ հաստատութիւն-

ները, հայ ուսուցիչը, հայ քահանան, հայ արհեստաւորը և բանուորը և թող ամեն մինը իր Մեսրոպեան լուման ձգէ ընդհանուր գանձանակի մէջ։

Եւ այդ լումաներով, անշուշտ, կը ստեղծվի դպրոցական ֆոնդը։

«Մշակը», որ միշտ ընդառաջ է գնացել ժողովրդական պահանջներին, որի ձայնին և կոչին հայ ժողովուրդը միշտ արձագանք է տուել, պատրաստ է այժմ ևս ընդունել նուէրներ յօգուտ դպրոցական ֆոնդի և հասցնել ըստ պատկանելոյն։

Էջմիածնի վանքը իր կողմից բարի օրինակ տուեց, յատկացնելով յօգուտ այդ ֆոնդի 15,000 րուբլի։ Թող նրա օրինակին հետևեն և մեր բոլոր այն հաստատութիւնները, որոնք միջոցներ ունեն, և թող ամեն մինը մի որոշ գումար յատկացնէ նոյնպէս յօգուտ այդ ֆոնդի, որից պէտք է օգտվեն և Թիւրքահայաստանի ու Պարսկաստանի հայ դպրոցները, քանի որ դպրոցական ֆոնդը համազգային պէտք է լինի։

Այդ իսկ նպատակով «Մշակի» խմբագրութիւնը իր տրամադրութեան ներքոյ ունեցած 53 ր. մի գումարի վրա աւելացնելով 47 ր.՝ նուիրում է յօգուտ դպրոցական ֆոնդի՝ Թիւրքահայ դպրոցների բաժնի։ Ամեն մի նուիրատու կարող է որոշել, թէ իր լուման յօգուտ ո՛ր բաժնի է յատկացնում։

Ուրեմն շտապենք ստեղծել մեր Մեսրոպեան լումաներով համազգային դպրոցական մեծ ֆոնդը։

Հ. Առաքելեան

ՊԵՏԱԿԱՆ ԴՈՒՄԱՅԻ ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ԿՈՎԿԱՍՈՒՄ

Երէկ Թիֆլիսում տեղի ունեցաւ Պետական Դումայի անդամների ընտրութիւնը։

Ռուսական կուրիայի ժողովը կայացաւ քաղ. դումայի դահլիճում Վ. Բեզոբրազովի նախագահութեամբ։

Ընտրված 68 պատուիրակներից եկել էին ժողովի 62 անձ։

Ստացան ձայներ՝ Սկոբելեվ 28, Պրոխանով 10, Անարսկիյ 6։ Վերջնական ընտրութեան հետևանքն եղաւ այն, որ Սկոբելեվ ստացաւ 42 ընտրական ձայն և յայտարարվեց ռուսական կուրիայի կողմից ընտրված Անդրկովկասում։

Սկոբելեվը պատկանում է սոց.-դեմոկրատական կուսակցութեան։

Ինչպէս յայտնի է՝ Սկոբելեվի նախորդը Պետական Դումայում աջակողմեան Տիմօշկինն էր։

—

Թիֆլիսի նահանգի ընդհանուր ընտրական կուրիայի ժողովում, որ տեղի ունեցաւ ազնուականութեան դահլիճում իշխան Պ. Թումանեանի նախագահութեամբ, տոմսակներով առաջարկված էին՝ իշխան Լուարսաբ Անդրոնիկով 23 ձայնով, Կարլ Չխէիձէ 18 ձայնով։

Վերջնական քուէարկութեան ժամանակ Չխէիձէն ստացաւ 26 սպիտակ և 18 սև, իսկ իշխան Անդրօնիկով 21 սպիտակ 22 սև քուէ։

Այդպիսով վերընտրվեց Թիֆլիսի նահանգի կողմից Պետական Դումայի պատգամաւոր Կ. Չխէիձէ։

—

Քութայիսի նահանգական ընտրական ժողովում Պետական Դումայի անդամ է ընտրվել ձայների մեծամասնութեամբ Գելովանի (ֆեդերալիստ)։

(Սեփ. հեռագիր)
Գանձակ, 20 հոկտեմբերի

Պետական Դումայի համար կանդիդատ առաջարկված անձերից հրաժարվեցին քուէարկվել Հ. Առաքելեան, Ց. Մելիք-Աղամալեան, Ց. Տիգրանեան և Պ. Դօլուխանեան։

Քուէարկվում են Մ. Պապաջանեան, Ց. Սաղաթելեան և Տ. Բէգզադեան։

(Սեփ. հեռագիր)
Գանձակ, 20 հոկտեմբերի

Երևանի, Գանձակի և Բագուի նահանգների հայ պատուիրակների նախընտրական ժողովում, թւով 25 մարդ, ուրոյն կերպով որոշվեցին երկու հոսանքներ՝ ծայրայեղ ձախակողմեաններ և չափաւոր առաջադիմականների։

Երկու հոսանքներն ըստ երևոյթին ունեն համարեա հաւասար ձայներ։

Չափաւորականները առաջ մղեցին Պապաջանեանի և Սաղաթելեանի թեկնածութիւնը։ Ծայրայեղ ձախակողմեանները, որոնց յարվում են Բագուի 4 բանուորները, պաշտպանում են ինժեներ Բէգզադեանին։

—

(Սեփական հեռագիր)
Գանձակ, 20 հոկտեմբերի

Ձայների մեծամասնութեամբ հայկական կուրիայի կողմից ընտրվեց Պետական Դումայի անդամ Միքայէլ Պապաջանեան՝ չափաւոր առաջադիմական, Թուրքական կուրիայի կողմից երդ.-հաւատ. օգնական Ջաֆարով։

Ընտրութիւնները ընդունվեցին բերկրութեամբ։

ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ԵՒՐՕՊԱԿԱՆ ՌՈՒՍԱՍՏԱՆՈՒՄ

19 հոկտեմբերի

Պետերբուրգ.—Մինչև գիշերվայ ժամը 12-ը Պետ. Հեռ. Գործակալութեան ստացած տեղեկութիւնները ցոյց են տալիս, որ ընտրվել են Դումայի 127 անդամներ, որոնցից 67 աջակողմեան, 3 չափաւոր աջակողմեան, 22 ռուս նացիոնալիստ, 24 հոկտեմբերեան, 1 առաջադիմական, 8 կադէտ, 2 սոց.-դեմ.։ Ընտրվածներից 55 հոգի բարձր կրթութեան տէր են, 45 միջին, 21 ստորին, իսկ 6 հոգի ունեն տնային կրթութիւն. 78 հոգին ազնուական են, 24 գիւղացի, 1 եպիսկոպոս, 15 քահանայ, 5 վաճառական, 3 պատուաւոր-տոհմական քաղաքացի. ընտրվածներից 35-ը նախկին պատգամաւորներ են։

Մոսկվայի քաղաքային ընտրողների առաջին կուրիայի կողմից տրվեց 3987 ձայն։ Ընտրվեցին 3-րդ Դումայի անդամ Չէլնօկովը՝ կադէտ, 2281 ձայնով, և դումայի ձայնաւոր Նօվիկովը՝ կադէտ, 2070 ձայնով։ Հոկտ. 17-ի միութեան նախագահ Գուչկովը ստացաւ 1298 ձայն և սևացաւ։ Երկրորդ կուրիայի կողմից ընտրվեցին 2-դ և 3-րդ Պետական Դումաների անդամ Մակլակովը՝ կադէտ և 3-րդ Դումայի անդամ Շչէպկինը՝ կադէտ։ («Հ. Գ.»)

ԲԱԼԿԱՆԵԱՆ ՊԱՏԵՐԱԶՄԸ

ՊԱՏԵՐԱԶՄԻ ԴԱՇՏՈՒՄ

(Պետերբուրգի Հեռ. Գործ.)
19 հոկտեմբերի

Կ. Պօլիս.—Օսմանեան գործակալութիւնը հաղորդում է, որ այս բոպէիս ճակատամարտ է ամբողջ տարածութեամբ Վիզայի, Լիւլէ-Բուրգասի և Բաբա-Էսկիի շրջաններում, ըստ որում յաղթութիւնը թիւրքերի կողմն է։

Թիւրքիայի ներկայացուցիչներին ուղարկվեց հետևեալ հեռագիրը. «Մեր զօրքը չորս օր առաջ լուրջ կռիւ սկսեց բօլգարների հետ Լիւլէ Բուրգաս-Վիզա գծի վրա, աջողութեամբ դիմադրելով թշնամու յարձակմանը։ Կռիւը Ադրիանուպօլսի մօտ շարունակվում է մեր զօրքի աջողութեամբ։ Մենք քաջարի կերպով յետ մղեցինք հակառակորդին Վիզայի շրջանից»։

Բերին 2394 զինուոր և 29 օֆիցեր վիրաւորների։

Սուլթանը աղօթեց Հին-Սէրայի մզկիթում Մարգարէի պատմուճանի առաջ։

Թիւրքական մամուլը միաբերան յայտնում է, որ իսլամը երբէք այնպիսի սուր ճգնաժամի մէջ չէ եղել, ինչպէս այժմ։

Վերջին տեղեկութիւնների համաձայն՝ թիւրքերի ձախ թևը նահանջում է դէպի Չաթալջա. առաջինը նահանջում է միևնոյն ուղղութեամբ, կապ պահպանելով Սև-ծովի հետ։ Զօրքի կենտրոնը նոյնպէս աստիճանաբար յետ է դիմում։ Վճռական ճակատամարտ սպասվում է Չաթալջայի մօտ, որ լաւ ամրացած է։

Բերին 12,000 թիւրք փախստականների Կ. Պօլսի շրջակայքից։

Ի նկատի ունենալով ծայրայեղ լուրջ կացութիւնը, Կ. Պօլսի քրիստոնեայ ազգաբնակութիւնը յոյս ունի, որ մեծ պետութիւնները կը պաշտպանեն քրիստոնեաներին։

Մայրաքաղաքի բնակիչները սարսափով սպասում են թիւրքաց զօրքի վերադարձին, որ պարտութիւնից յետոյ կարող է խոշոր անկարգութիւններ գործել։ Թիւրք իշխանութիւնները բազմաթիւ ձերբակալութիւններ են կատարում քրիստոնեաների մէջ մայրաքաղաքում և գաւառներում և մասսայական կալանաւորութիւններ Վօդէնում, Ֆլօրինում, Գեվգէլում, Սալօնիկում, Սերեսում, Դրամում։ Կ. Պօլսում ոգևորութիւնը ընկել է։ Շատ քիչ հաւատ են ընծայում Նազըմ-փաշայից յաղթութիւնների մասին ստացվող հեռագրերին։

Գերմանական նաւով եկաւ Աբդուլ-Համիդը և յանձնվեց օսմանեան կառավարութեանը։

—

Աթէնք.—Եգէյեան նաւատորմի հրամանատար փոխ-ծովակալ Կունդուրիօտիս հեռագրում է ծովային մինիստրին, որ յոյները գրաւեցին Տազօս և Իմբրոս կղզիները. ծածանվում է յունական դրօշակ։ «Կանարիս» ռազմանաւը ականաւորներով գնաց գրաւելու Ստարտ փոքր կղզին. «Լէվա» և «Պանտէրա» ռազմանաւերը մեկնեցին դէպի Լէմնոս կղզին։

Յունաց զօրքերը դիմում են Սալօնիկ։

Յունաց կառավարութիւնը զինուորական ֆոնդի համար ստացաւ 200,000։

Լուրերի համաձայն՝ գրաւած է Սարօվիչը, ռմբակոծվում է Պրեվէզան։ Գրաւված տեղերում մտցվում է յունական կառավարական ձև։

Եպիրոսի զօրքը, շարունակելով արշաւել, գրաւեց Անօպի գիւղը։ Գեներալ Սապունդակիսը գրաւեց մի քանի ռազմական դիրքեր։

Յոյները գրաւեցին Սամօֆրանկի կղզին։

—

Լոնդոն.—Րէյտէրին հեռագրում են Կ. Պօլսից. «Այս կէս գիշերին պատերազմական բեմերից ստացվեցին յուզիչ տեղեկութիւններ։ Ամբողջ ժամանակ խորհրդակցում են մինիստրները. կարծիք կայ, որ քննվում է հաշտութիւն կնքելու հարցը»։

—

Սօֆիա.—Թիւրքաց «Համիդիէ» յածանաւը 9 անգամ ռմբակոծեց Բուրգասի և Վառնայի միջև գտնվող փարոսը, որը վնասվեց։ Կառավարութիւնը բողոքելու է ընդհանուրին օգտակար փարոսի ռմբակոծութեան դէմ։

Քըրկ-Քիլիսէի մօտ ջարդվելուց յետոյ՝ թիւրքերը սարսափահար փախան ցիրուցան։ Շատ է տուժում Եւրոպական Թիւրքիայի խաղաղ շինական ազգաբնակութիւնը։ Թիւրքերը հրդեհում են գիւղերը, կոտորում են բնակիչներին, հետները տանում են հաստակաւոր բօլգարներին և փախցնում են նրանց զօրքերի առաջին շարքերում։ Ադրիանուպօլսից ուսուցիչներին չքմայակապ աքսորի ուղարկեցին։ Մեծ թւով բօլգարներ սպանվել են Կ. Պօլսում։

Վճռական ճակատամարտ սկսվեց 150,000 թիւրք զինուորների հետ Բունար-Հիսար-Լիւլէ-Բուրգաս գծի վրա։

Բօլգարները ջարդեցին թշնամուն, ստիպեցին թողնել իրանց ամուր դիրքերը և եռանդով հետապնդում են թիւրքերին, որոնք անկարգ ու սարսափահար փախչում են Սարայի և Ջօրլուի ուղղութեամբ։ Բօլգարները ձեռք ձգեցին մեծ թւով թնդանօթ, դրօշակներ և ռազմամթերք։ Գերի են վերցված շատ թիւրքեր։ Բօլգարների կորուստները համեմատաբար աննշան են։ Լիւլէ-Բուրգասի մօտ գտնվող Եվալի և Ադրիանուպօլսից դէպի արևմուտք գտնվող Մարաշ գիւղերը հրդեհված են, բովանդակ քրիստոնեայ ազգաբնակութիւնը սրի է քաշված։ Մելնիկի շրջանի բոլոր գիւղերը թիւրքերը հրի են մատնել։

—

Վրանիա.—(Ծեպրնթաց)։ Տեուէվօն անձնատուր եղաւ։

—

Վիէննա.—«Կայզերին Մարիա Տէրէզա» ռազմանաւին կարգադրվեց մեկնել Սալօնիկ աւստրիական գեներալ-հիւպատոսարանը և աւստրո-ունգարական հպատակներին պաշտպանելու համար։

—

Բերլին.—«Ֆօսիշէ-Ցայտունգին» հեռագրում են Սալօնիկից, որ եկան անգլիական երկու ռազմանաւ Մալտայից։ Կ. Պօլսում քրիստոնեաների դէմ յեղափոխական շարժումներ ծագելու դէպքում անգլիական նաւատորմը Եգէյեան ծովից պէտք է կանգնէ Կ. Պօլսի առաջ։

—

Ցետինիէ.—Տարաբօշի տակ թիւրքական դիրքերի ռմբակոծութիւնը շարունակվում է աջողութեամբ։

Սկիւտարի-Սանջիօվանի-Դիմէգուա հաղորդակցութիւնը խզված է։

—

Կիւստենդիլ.—Բնակիչների պատմելով՝ բօլգարները Թիւրքիայի հողը ոտք դնելու ժամանակ թիւրքաց առաջաւոր գնդերի զօրանոցներում գտան սպիտակ դրօշակներ, իսկ զօրամասերն առաջուց յետ էին քաշվել։ Բօլգարների պաշարը այժմ շատ առատ է։ Խօսում են թիւրքերի կատարած բազմաթիւ գազանութիւնների մասին։

Բօլգարները գերեցին աւելի քան 1000 թիւրք։

—

Բէլգրադ.—Պաշտօնապէս հաղորդվում է, որ երրորդ զօրաբանակի զօրամասերը, անցնելով Կոսսովայի դաշտը, համարեա անարգել հասան Պրիզրէնին, որ գրաւվելու է շատ շուտով։ Կոսսովայի դաշտի բոլոր ալբանական գիւղերը անձնատուր եղան սերբերին։ Մանաւոր կերպով տեղեկացնում են, որ Պրիզրէնը արդէն վերցված է։

—

Բերլին.—Տեղիս քաղաքական շրջաններում խօսում են, որ թիւրքաց զէնքի անաջողութեան պատճառով Կ. Պօլսի և Սալօնիկի օտարահպատակներին կարող է վտանգ սպառնալ։ Մեծ պետութիւնները այդ առիթով միջոցներ են մշակում։

—

Վիէննա.—Էրագիրները վկայում են, որ Եւրօպական Թիւրքիա այլ ևս գոյութիւն չունի։

—

Հռօմ.—Վաղը Բեռլին է մեկնում Սան-Ջուլիանօն։ Իտալական արտաքին գործերի մինիստրի և Բետման Հօլվէգի տեսակցութեան ժամանակ գլխաւորապէս հայեացքների միակերպութիւն պէտք է հաստատվի բալկանեան հարցի վերաբերութեամբ, որպիսին կայացվեց Պիզէում Սանջուլիանոյի և Բերխտօլդի տեսակցութեան ժամանակ։ Եռապետեան դաշնակցութեան վերակազմութեան հարցը գրաւելու է երկրորդական տեղ։

—

(Լրագիրներից)

Թիւրքիան մտադիր է առաջարկել Աւստրիային հովանաւորութիւն հաստատել Նօվօ Բազարի սանջակի և Ալբանիայի վրա, նպատակ ունենալով դրդել Աւստրիային ինքնուրոյն միջամտութեան և այդպիսով առաջ բերել երկպառակութիւններ մեծ պետութիւնների միջև։

—

Մեծ պետութիւնները եռանդով շարունակում են մտքերի փոխանակութիւն բալկանեան պատերազմը որևէ միջոցով խափանելու համար։ Այժմ հաստատ է, որ մեծ պետութիւնները ապահովելու են Մակեդոնիայի աւտօնոմիան, և դրանով վախճան են դնելու բալկանեան արիւնահեղ պատերազմին։

—

Աւստրիան տենդային պատերազմական պատրաստութիւնների մէջ է։ Մի կողմից կատարվում է զօրաժողով, միւս կողմից պատուիրվում մեծ քանակութեամբ ռազմամթերք։ Աւստրիան յայտնեց, որ ոչ մի բան չէ կարող յետ կասեցնել նրան ակտիվ հանդէս գալուց, եթէ մազաչափ վնասվեն աւստրիական շահերը։ Գերմանիան և Իտալիան, քաջ իմանալով որ Աւստրիայի պատրաստութիւնները սպառնալիք են Ռուսաստանին, աշխատում են այժմեանից վերացնել ռուս-աւստրիական միջադէպերը։

—

Բօլգարական զօրքերը չորս կողմից շրջապատել են Ադրիանուպօլիսը։ Բոլոր կարևոր բերդերը նրանց ձեռքումն է. ինչպէս նաև այն միակ երկաթուղագիծը, որ կապ է պահպանում Ադրիանուպօլսի և Կ. Պօլսի միջև։ Թիւրքերի դրութիւնը յուսահատական է դառնում։ Պաշարումը սկսվել է, իսկ բերդի ռումբերը վերջանալու վրա է։ Միայն յորդ անձրևներն են արգելք լինում բօլգար զօրքերին գրոհ տալ բերդի վրա և վերցնել այն։

—

Կ. Պօլսում նախկին սուլթան Աբդուլ-Համիդի կողմնակիցները եռանդով ագիտացիա են մղում տապալելու ներկայ ռէժիմը։ Օֆիցերները հրաժարվում են գնալ պատերազմի դաշտը։ Կ. Պօլսին սպառնում է նոր մեծ յեղաշրջում։

—

Թիւրքաց մինիստրների խորհուրդը իր արտակարգ նիստում վճռեց խնդրել մեծ պետութիւններին միջնորդ լինել ներկայ բալկանեան պատերազմում Թիւրքիայի և կուռող սլաւոնների միջև։

ՎԵՐՋԻՆ ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

(Պետերբուրգի Հեռ. Գործ.)
19 հոկտեմբերի

Պետերբուրգ. — Նորին Կայսերական Բարձրութիւն Գահաժառանգ Արքայորդին այսօր ամբողջ օրը ուրախ էր, ամբողջ ժամանակ կէս նստած դրութեան մէջ անցրեց. տաքութիւնը 36,7, երեկոյեան 36,9, զարկերակը 116։

Խօյ.—Թիւրքերը իրանց ասկէրներին դուրս բերին Մօգուլ գիւղից։

—

(Լրագիրներից)

«Դաշնակցութեան» գործին վերաբերեալ բոլոր թղթերը անհագին կապոցներով ներկայումս դեռ պահվում են Պետերբուրգում, սենատի սենեակներից մէկում, որի փակ դռների առաջ շարունակ կանգնած են ժանդարմներ։ Ասում են, որ այդ նիւթը մէջտեղ է բերվելու քննիչ Լըժինին դատելու ժամանակ։

—

Ծովային մինիստր Գրիգորօվիչը տկար է։

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՄԵՍՐՈՊԵԱՆ ԵՐԵԿՈՅԹ ԳՐԱԿԱՆ ՍԱԼՕՆՈՒՄ

Մեսրոպեան երեկոյթը, որ կայացաւ հոկտեմբերի 19-ին Գրական Սալօնում, ունէր մի լուրջ գրական ժողովի բնաւորութիւն։

Նախագահում էր Ա. Քալանթար։

Ցարուցվեցին և քննվեցին մի շարք հետաքրքրական ժամանակակից հարցեր։

Հայ լեզուի, ընտանեկան դաստիարակութեան, դպրոցական կրթութեան, գրական շարժումների, պատմական լուսաբանութիւնների խնդիրներ շօշափվեցին ժողովականների կողմից։

Երեկոյթը սկսվեց Ա. Քալանթարի հաղորդագրութիւններով Մեսրոպեան գրերի գիւտի և տպագրութեան յոբելեանների տօնակատարութեան մասին Էջմիածնում և Օշականում և նրան կից խորհրդակցութիւնների, եղելութիւնների մասին։

Օշականի տօնը, զեկուցողի ասելով, հաւաքական գրաւիչ համաժողովրդական մի տօն հանդիսացաւ հազարաւոր ժողովականների համար։ Հայ գրերի հնարող Մեսրոպ-Մաշտոցի գերեզմանը դիւթական ազդեցութիւն էր գործել ուխտաւորների վրա և առաջ բերել գաղափարական ներշնչումներ կուլտուրական գործունէութեան համար։

Այդ օրը հռչակվեց Մեսրոպեան լումայի գաղափարը։ Վեհափառը իր ճառի մէջ յորդոր կարդաց, որ ս. Մեսրոպի յիշատակին ժողովվի դպրոցական գումար՝ Մեսրոպեան լումայ անունով։

Ա. Քալանթար մանրամասն կանգ առաւ մի հիմնական կէտի վրա, այն է՝ հայ գրի տարածման, հանրացման և ժողովրդականացման անհրաժեշտութեան վրա։ Գիրը դեռ ևս սակաւամասնութիւն է կազմում հայութեան մէջ։ Մեսրոպ-Մաշտոցի գիւտը դեռ ևս չէ ներկայանում իբրև բոլորի սեփականութիւն, գրագէտը դեռ ևս անյայտ է հայ մասսաներին և այն խոշոր բարեշրջող զօրութիւնը, որ նրա մէջ պարունակվում է, դեռ ևս չէ դարձել կուլտուրական զէնք իւրաքանչիւր հայի համար։ Մեսրոպի յիշատակի յաւերժացման տօնին բաւական չէ միայն երախտագիտական զգացմունք դէպի անցեալը, այլ անհրաժեշտ է հոգածութիւն, և այն՝ հաւաքական համազգային հոգածութիւն, որ գիրը դառնայ համատարած ազգային սեփականութիւն, իբրև անբաժան մասնիկ ամեն մի անհատի, որ գոյութիւն ունի մասսայի շարքերում։

Արծարծելով մանրամասնօրէն գրերի գիւտի կատարած դերը հայանցեալում, զեկուցողը ներկայացրեց հին աշխարհի մղաւոր շարժումների պատկերը նախաքրիստոնէական և քրիստոնէութեան առաջին դարերի շրջանում և պարզեց, թէ ինչ նշանաւոր գործ կատարեցին հայ գրերը, փոխադրելով համաշխարհային գիտութեան և փիլիսոփայութեան արդիւնքները հայկական հողի վրա։ Ընդգծելով այն բոլոր պատմական շրջանները, որոնք եղել են վերածնութեան շրջաններ հայ կեանքում, զեկուցողը ցանկութիւն յայտնեց, որ ապագայ գրական երեկոյթներում քննութեան առնվեն այդ շրջանների քաղաքակրթական դերերը։

Ս. Մալխասեանց իր զեկուցման մէջ խօսեց հայ գրի մասին, իբրև հայ լեզուի հիմնական պաշտպանի և յենարանի։ Նա ընդգծեց, որ մինչև գրերի գիւտը քրիստոնէութիւնը ամուր հիմք չէր բռնում Հայաստանի մէջ և հոգևոր հովիւները օտար էին մնում հայ մասսայի մէջ։ Եկեղեցում տիրում էր օտար լեզու. հայ արքունիքում գերիշխում էին օտար բարքեր և լեզու։ Նա ուշադրութիւն հրաւիրեց և այն բանի վրա, որ ներկայ տօնակատարութեան ժամանակ առաջին անգամ Էջմիածնում կատարվեց նախատօնակ Մեսրոպի տօնի առիթով։ Մալխասեանց խոստացաւ մի ուրիշ անգամ խօսել գրերի գիւտի հետ կապված մի քանի խնդիրների մասին։

Այնուհետև տեղի ունեցան վիճաբանութիւններ յարուցված խնդիրների առիթով։

Ռ. Խանազատ յայտնեց, որ հայ կղերի և հայ թագաւորների, նախարարների հակառակութիւնները արդիւնք էին ուրիշ պատճառների, այն է՝ կրօնական և աշխարհական շահերի ընդհարման։ Ինչ վերաբերում է արքունիքի լեզուին, պէտք է նկատել, որ ներկայումս էլ արքունիքներում յաճախ գործածական են օտար լեզուներ։ Հայ գրերի գիւտը կարևոր կուլտուրական գործօն է, բայց և այնպէս հայը Լեհաստանում ուժեղ կուլտուրայի ազդեցութեան տակ՝ օտարացաւ և անհետացաւ։

Ց. Սօլօվեան բացատրում է պատմական երևոյթները տնտեսական ազդեցութիւններով և հայկական օտարամոլութեան մէջ նա յաճախ նկատում է հայի ենթարկվելը նոր կուլտուրական ազդեցութիւններին։ Մի բուռն անգլիացիներ ապրում են միլիոնաւոր հնդիկներին։ Եթէ քիւրդը մինչև այժմ իբրև քիւրդ պահպանվել է, դա էլ հետևանք է նրա բռնած տնտեսական դիրքի։

Ց. Մալխասեան պնդում է, որ օտարամոլութիւնը կուլտուրական առաջադիմութեան նոյնանիշ չէ։ Հայը 500 տարի բարբարոսներով շրջապատված՝ կորցրեց լեզուն, բայց դա չէ նշանակում, թէ նա տեղի տուեց աւելի բարձր կուլտուրայի. եալօնացիները կուլտուրական ազդ դարձան առանց օտարանալու։

Բժ. Մինասեան.—Եթէ հայերը անցեալում պահպանել են իրանց ազգութիւնը, դա պատմական բարեպատեհութիւն էր։ Այն ազդեցութիւնները, որոնք պէտք է կլանէին հայութիւնը, թուլացել են ուրիշ աւելի խոշոր ազդեցութիւններից և ակամայից ա-

գտել հայրն կորուստից։ Տունկը, որ շրջապատված է եղել մեծ ծառերով, սկսել է զարգանալ, երբ պատմական հողմը կործանել է այդ ծառերը։

Ց. Սպէնդիարեան.—Լեզուն պահպանվել է, երբ նա չէ եղել ենթարկված աւելի ուժեղ ազդեցութիւնների։ Հայը իր երկրում պահպանել է լեզուն, իսկ գաղութներում կորցրել է թէ լեզուն և թէ նոյնիսկ կրօնը։ Ղրիմ, Բեսարաբիա, Լեհաստան ցոյց են տալիս, որ հայերը մաքառել են իրանց լեզուի համար, բայց կամաց-կամաց տեղի են տուել ուրիշ ազդեցութեան։ Ինչպէս ազատել լեզուն կորստից. դա նշանաւոր խնդիր է։ Մենք տեսնում ենք, որ լեհը լեզուի պահպանութեան խնդրում աւելի տոկուն և հաստատուն է։

Տիկ. Ս. Դանիէլբէկ.—Զը պէտք է քիւրդին համեմատել հայի հետ. քիւրդը՝ անկուլտուրական մի տարր՝ պահպանվել է մեկուսացած քաղաքակրթական ազդեցութիւններից։ Մեր խօսքը այն բանի մասին է, որ մի ազգ կուլտուրապէս առաջադիմի և իր լեզուն ու ինքնուրոյնութիւնը չը կորցնի։

Ս. Մալխասեանց.—Հայը սովորում է թուրքերէն, պարսկերէն, վրացերէն, ռուսերէն, որովհետև նա շա՛տ ունի այդ տեղ, որովհետև նա իր գործունէութիւնը հիմնել է օտարների հետ յարաբերութիւններ զարգացնելով. բայց ես խօսում եմ դիմադրական միջոցների մասին և ընդգծում եմ գրի նշանակութիւնը։ Լայնածաւալ Պարսկաստանը ընկճվեց մահմեդականութիւնից, բայց փոքրիկ Հայաստանը իր ուժեղ քրիստոնէական ուսմունքով դիմադրեց նրան։ Հէնց որ քիւրդը փորձի կուլտուրական հողի վրա ոտք դնել, կը կորցնի իր յատկանիշները։ Երկաթէ տունն էլ չի դիմանայ երկրաշարժին, բայց մինչև երկրաշարժը երկաթը դեր ունի կատարելու։

Ա. Նազարէթեան.—Հայ գրերը դրական դեր են կատարել և այն երկրում, որը եղել է ազգերի շարժման մեծ ճանապարհ, կարողացել են պահպանել ուրոյն յատկանիշներ։ Անկասկած՝ հայերը կարող են կորչել ուժեղ հոսանքների մէջ, բայց մենք ունենք և ուրիշ փաստեր, որ օտարախօս հայերը նորից վերադարձել են իրանց մայրենի լեզուին։ Եւ ես ինքս պատկանում եմ մի այդպիսի ընտանիքի, ինձ հետ և շատ ուրիշներ։

Ա. Նազարէթեան առաջարկ է անում յոբելեանական տօնակատարութեան գործերից մէկը համարել նաև մտցնել բարեփոխութիւն հայ գրութեան մէջ և այդ նպատակով կազմել յատուկ խորհրդակցութիւն։

Ս. Զէրգեզեան.—Մի ինտելիգենտ պարոն, մի ուսուցիչ Բաքւում, խնդրել է ինձ դիմելու ձեզ ազգային հոգատարներիդ՝ միջոցներ մշակելու, որպէս զի հայ գիրը, լեզուն, գրականութիւնը սիրելի դառնան ժողովրդին և նրան կրթեն առողջ ուսմունքներով՝ հաւատարիմ ժողովրդական ոգուն և քաղաքակրթութեան։ Բաքւու երեխաները ընկնում են պաշտօնական ազդեցութիւնների տակ և այլասերվում։

Ա. Շիրեան.—Այստեղ հարց ծագեց, թէ ինչ կարող է անել մայրենի լեզուն աւելի ուժեղ կուլտուրայի դէմ։ Ես կարծում եմ, որ որքան էլ մեծ լինեն արտաքին ազդեցութիւնները, նշանակութիւն ունեն և ներքին յատկութիւնները, բարոյական տոկունութիւնը և ինքնավստահութիւնը։

Մակար Ջաշկեան, խօսելով ընտանեկան կրթութեան մասին դաստիարակչուհիների միջոցով, հարց է յարուցանում մտածել յատուկ միջոցների մասին բարելաւելու մանուկների նախկին դաստիարակութիւնը։

Ա. Քալանթար, ամփոփելով զրոյցի ժամանակ յայտնած կարծիքները, ցանկութիւն է յայտնում չը փակել խնդիրը, այլ դարձնել նրան քննութեան և մշակութեան առարկայ մի շարք երեկոյթներում։

Հասարակութիւնը հաւանութիւն է տալիս այդ առաջարկին և ծափահարութիւններով շնորհակալութիւն է յայտնում զեկուցանողներին։

Ն.-Ն

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ՏՕՆԻ ԱՐՁԱԳԱՆՔԸ ԳԱՒԱՌՈՒՄ

I

Ախալքալաք գիւղ, 16 հոկտ.

Հոկտեմբերի 13-ին տեղիս ս. Աստուածածնի եկեղեցում, հայոց դպրոցի աշակերտուհիների, սրանց ծնողների, հոգաբարձութեան և ուսուցիչ-ուսուցչուհու ներկայութեամբ կատարվեց Թարգմանչաց տօնը։

Ասուր պատարագի խօսեց Ցար. ք. Միրիմանեանը, վրացերէն բացատրեց ս. Սահակի և Մեսրոպի գիւտի նշանակութիւնը. նա խօսեց նոյնպէս տպագրութեան 400-ամեակի մասին։ Քարոզից յետոյ կատարվեց հոգեհանգիստ հայ գրականութեան և տպագրութեան վաստակաւորների համար։

Երկրորդ օրը, կիրակի, ամսիս 14-ին, տեղիս գործակալ Ցարութիւն ք. Միրիմանեանը պատարագից յետոյ կատարեց հայրապետական մաղթանքը ներկայութեամբ բազմաթիւ ծխականների։ Դրանց ևս բացատրվեց հայոց գրերի գիւտի 1500-ամեակի և տպագրութեան 400-ամեակի նշանակութիւնը։ Խօսեց էջմիածնի և կաթողիկոսութեան մասին, խօսք եղաւ նաև հիմնվելիք դպրոցական ֆոնդի մասին։

Երանուհի Գոգալեան

II

Շուշի, 14 հոկտեմբերի

Հոկտ. 13-ին Շուշու հայոց Թեմական և Մարիամեան օրիորդաց դպրոցները տօնեցին մեր տառերի գիւտի 1500-ամեայ և հայ տպագրութեան 400-ամեայ յոբելեանը։ Այդ օրը Ղազանչեցոց եկեղեցում մաղթանք կատարվեց, որին ներկայ էին Թեմական դպրոցի և միւս բոլոր ծխ. դպրոցների աշակերտները ու աշակերտուհիները ուսուցչական ամբողջ կազմի հետ միասին։ Մաղթանքից առաջ, յոբելեանի առիթով խօսեց նոյն եկեղեցու միաբան Եղիշէ քահ. Թարխանեանը, ժողովրդին պարզ ու ամփոփ տեղեկութիւն տալով, տառերի գիւտի մասին և նրանց կատարած կուլտուրական դերը հայ ժողովրդի կեանքի մէջ։

Մաղթանքից յետոյ երկսեռ բազմութիւնը շտապեց Թեմական դպրոցի դահլիճը տօնի առիթով կատարվելիք հանդէսին ներկայ լինելու համար։ Հանդէսը սկսվեց քառաձայն «Հայր մեր»-ով, որից յետոյ խօսեց դպրոցի տեսուչ օգնական Իսահակ Տէր-Ղազարեանը, այդ նուիրական տօնի կուլտուրական նշանակութեան մասին։ Մարիամեան օրիորդաց դպրոցի կողմից խօսեց աւագ-ուսուցիչ Ցովակիմ Ստեփանեանը, տեղեկութիւն տալով հասարակութեանը լեզուների ծագման ու հայոց տառերի գիւտի մասին։

Արտասանվեցին տօնին վերաբերող մի շարք ոտանաւորներ և մէջ ընդ մէջ երգում էր նոյն դպրոցի դասատու Ստ. Դեմուրեանի քառաձայն խումբը։ Երգերը աջող էին երգվում և բոլորն էլ ազգային բովանդակութիւն ունէին։

Դահլիճը ծայրէ ի ծայր լիքն էր հանդիսատեսներով։ Հանդէսին ներկայ էին և ըէալական դպրոցի բարձր դասարանների աշակերտները։

Ստեփան Վարդանեան

ՆՈՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

◆ Երէկ հանգուցեալ Աղէքսանդր III կայսրի մահվան տարելիցին Ալեքսանդրո-Նեվսկի տաճարում կատարվեց հոգեհանգիստ պաշտօնական անձանց ներկայութեամբ։ Հանդիսադիրն էր Վրաստանի էկզարխը։ Այսօր միևնոյն տաճարում կը մատուցվի պատարագ և կը կատարվի մաղթանք Նորին Կայսերական Մեծութիւն Թագաւոր Կայսր Նիկոլայ Ալեքսանդրովիչի գահակալութեան տօնի առիթով։

◆ «К.» պաշտօնական թերթը նոր հաստատ տեղեկութիւն ստացաւ, որ Կովկասի փոխարքայ կոմս Ի. Ի. Վորօնցով-Դաշկովը Պետերբուրգից մեկնել է հոկտ. 19-ին։ Այնպէս որ կոմսի մուտքը Թիֆլիս լինելու է հոկտ. 23-ին, երեքշաբթի օրը, երեկոյեան ժամը 4-ին։

◆ «Кавк.»-ին հեռագրում են Պետերբուրգից. «Нов. Время»-ն հաղորդում է, որ Պետերբուրգ վերադարձած ճան. հաղ. մինիստր Ռուխլովը Կովկասում կատարած իր ճանապարհորդութեան ժամանակ հնարաւորութիւն ունեցաւ համոզվել, թէ ոչ աստիճան խոշոր չափերի կարելի է հասցնել բամբակագործութիւնը և մրգաբուծութիւնը Անդրկովկասում տեղափոխութեան կատարելագործված սիստեմով։ Նրա հետևանքը լինելու է այն, որ միջոցներ են ձեռք առնվելու նոր երկաթուղիներ, ինչպէս նաև ջրային ուղիներ հաստատելու Կովկասում»։

◆ Վրաստանի էկզարխ Ինոկենտի մեկնում է Պետերբուրգ երկու ամսով, «К.»-ի ասելով, սինօդին էկզարխութեան գործերի մասին զեկուցանելու համար։

◆ Ցիշեցնում ենք, որ վաղը, երկուշաբթի, հոկտ. 22-ին, տեղի կունենայ Լևոն Քալանթարի «Ծանր երազ» պիէսի առաջին ներկայացումը Արտիստական թատրոնի հայկական բեմի վրա։ Երիտասարդ հեղինակը չորս տարի սրանից առաջ, 1908/9 թ., մտել է Պետերբուրգի Ռապհովեան դրամատիկական կուրսերը, որտեղ անցել էր [illegible] և րէժիսէօրական գասընթացքները։ Կուրսերից դուրս գալուց յետոյ նա շարունակել է հետաքրքրվել թատրոնով և թատրոնական գրուածքներով։ Նա ունի սկսած մի քանի դրամատիկական աշխատանքներ, որոնք դեռ մշակութեան շրջանումն են։ Նա անցեալ տարի ձմեռը գրել էր մի զաւեշտ և յանձնել «Բեմական Արուեստի Դպրոցին» Պետերբուրգում։ Պիէսը խաղացվել էր մեծ աջողութեամբ դպրոցում։ Հեղինակին հետաքրքրում են բացի ժամանակակից թեմաներից նաև պատմական սիւժետներ։ «Ծանր երազ» պիէսի կմախքը գրվել է մի քանի տարի առաջ և յետոյ ենթարկվել մշակութեան։ Պիէսի նիւթը վերցված է ժամանակակից տրամադրութիւնների և զգացմունքների աշխարհից։

◆ Այսօր Պետերբուրգ է մեկնում վաճառականների աւագ Ա. Միլեանը։ Բորսայի կոմիտէտի նախագահի պաշտօնը մինչև Միլեանի վերադարձը յանձնվեց Ստ. Մանուէլեանին։

◆ «Баку» լրագրի խմբագիր Քր. Վերմիշեանի դատական վճռաբեկ գործը, որ նշանակված էր Թիֆլիսի դատաստանական պալատում երէկ, հոկտեմբերի 20-ին, ադւոկատների պարագլխի բացակայութեան պատճառով յետաձգվեց անորոշ ժամանակով։

◆ Քաղաքային 1913 թ. նախահաշիւը կը ներկայացվի դումայի քննութեանը նոյեմբերի 5-ին։

◆ Ռուսաստանի բոլոր բօրսային կոմիտէտներին հրաւէրներ են ուղարկված մասնակցելու Թիֆլիսում եկող տարի կայանալիք բամբակագործների համառուսական համագումարին։

◆ Այս հոկտ. 27-ին Արտիստական Ընկերութեան Թատրոնում Զարէչնիի դրամատիկ դերասանների խումբը կը ներկայացնէ մի նոր պիէս, որի ամբողջ արդիւնքը տրվելու է Թիֆլիսի կանանց բարձր դասընթացքներին։

◆ Ստացանք «Աղբիւրի» հոկտեմ. №-ը ամբողջապէս նուիրված հայ գրին և տպագրութեանը։ Զարդարված է պատշաճ նկարներով։ «Աղբիւրի» այդ №-ում յօդուածը՝ Իս. Ցարութիւնեանի, որ քաղված է նրա «Հայոց գիրը» Իզմիրեան մրցանակով պսակված աշխատութիւնից, և «Գիր ու Մամուլ» յօդուածը տալիս են ընդարձակ տեղեկութիւններ հայ գրի մասին և տպագրութեան։

◆ Թիֆլիսի Ալէքսանդրեան հիւանդանոցի բացումը նշանակված է հոկտ. 28-ին։

◆ 1913 թ. յունվարից բացվող Թիֆլիսի վաճառականական բանկը ժամանակաւորապէս կը տեղաւորվի Երևանեան հրապարակի վրա՝ տ. Խարազեանի տան մէջ (որտեղ առաջ «Кавказъ»-ի խմբագրատունն էր), իսկ յետոյ կը տեղափոխվի 1-ին փոխադարձ վարկի նոր կառուցվող մեծ շինութիւնը, Խարազեանի տան կողքին։

◆ «Кавк.» թերթը բացել է մի նոր բաժին՝ «Տնտեսական բաժին» խորագրի տակ, ուր տպագրվելու են կովկասեան ժողովրդին վերաբերեալ յօդուածներ գիւղատնտեսական զանազան ճիւղերի մասին։

◆ Էլեքտրաքարշը հոկտ. 17-ին կանգ առաւ ամբողջ երկու ժամ հոսանքի փչացման պատճառով։ Այդ առիթով քաղաքային հսկիչ-մարմինը էլեքտրաքարշի ընկերութեանը տուգանեց 404 ռ.։ Երէկ նոյնպէս առաւօտից մօտ երեք ժամ վագոնները կանգնած էին նոյն պատճառով։

◆ Մեզ տեղեկացնում են, որ այս ամսի վերջերին լոյս է տեսնելու Թիֆլիսում դադարած «Ցուշարար» երկշաբաթաթերթը։

◆ Մենք հաղորդել էինք, որ արհեստագիտական դպրոցին կից նոյն դպրոցի տեսուչ Ակուլեանի նախաձեռնութեամբ բացվել են երեկոյեան դասընթացքներ արհեստաւորների աշակերտների համար։ Ներկայ տարում աշակերտների հոսանքը այնքան մեծ է, որ եթէ այդպէս գնայ, դպրոցական վարչութիւնը ստիպված կը լինի մերժել աշակերտների ընդունելութիւնը։ Որոշված էր սկզբում ընդունել միայն 35 աշակերտ, մինչդեռ ընդունվել են 43։ Ակուլեանը միտք ունի դիմել քաղաքային վարչութեանը և նոր լրացուցիչ միջոցներ խնդրել երկրորդ բաժին բանալու համար։ Պէտք է սպասել, որ քաղաքային վարչութիւնը չի մերժի մի քանի հարիւր ռուբլու նպաստը և այդպիսով բազմաթիւ արհեստաւորների կրթական ծարաւին գէթ որոշ չափով յագուրդ կը տայ։

◆ Թիֆլիսում նկատելի կերպով աւելանում են բարեշինութիւնները։ Կան շատ փողոցներ գեղեցիկ սալայատակներով, կառուցվում են հոյակապ տներ, գեղեցկացվում են մագազինները։ Վերջին օրերս առանձին ճոխութեամբ բացվել է «Պարիզեան մագազին» կոչված շրջեզէնի խանութը ապակեայ մեծ լուսամուտներով և գրաւիչ զարդերով ու ճոխ լուսաւորութեամբ։

Վրիպակ.—«Մշակի» երէկվայ № 235-ի մէջ «Քաղքի լեզու» խորագրով յօդուածի մէջ սպրդել է հետևեալ տպագրական սխալ. «Քաղքի լեզու», «քաղքերէն», «քաղքեվար» բառերը պէտք է լինէին՝ «Քաջքի լեզու», «քաջքերէն», «քաջքեվար» և այլն։

ԳԻՏՈՒԹ., ԳՐԱԿԱՆ., ԳԵՂԱՐ.

ՄԱՏԵՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ցովակիմ Սոլովեան. «Մաւառնող Ոգին», վէպ, գինն է 40 կոպ., հրատարակութիւն «Արօր» ամսագրի։

Ց. Սոլովեանը ներկայ իր վէպով տալիս է մեզ խիստ ուշագրաւ մի պատկեր ապագայ խոստացող մի հայ օրիորդի՝ Մագլէնի, որը պատրաստվում է իր գեղգեղալից և աջող ձայնով յայտնի երգչուհի դառնալ։ Վէպի հերոսուհու՝ Մագլէնի հոգու ապրումները և յոյզերը, աջողութիւնները և անաջողութիւնները, հիասթափութիւնները և ուրախութիւնները նկարագրված են աջողապէս, որով հոգեբանական անալիզը, տարբալուծումը միանգամայն հեշտ են, հետևողական և տրամաբանական։ Մագլէնը թատրոնին, գեղարուեստին, ծառայելու բուռն ձգտման մէջ չէ զգում, կամ աւելի ճիշդ, չէ թափանցում այն ճիշդ երևոյթի պատճառների մէջ, որով Մելպօմենայի տաճարից օգտվելու իրաւունքը, նման այլ շատ հասարակական հիմնարկութիւնների, վերապահված է արտօնեալ դասակարգին։ Սակայն, վերջում, հիացմունքի և տարումների շրջանն անցնելուց յետոյ է միայն, որ ըմբռնում է այդօրինակ կեղծ, անբնական դրութեան ամբողջ անարդարութիւնը և գալիս է այն համոզման, թէ նախ պիտի փոփոխել, ըէֆօրմացիայի ենթարկել գեղարուեստի տաճարը և այն մատչելի դարձնել նաև արտադրող, սեփականազուրկ դասակարգին, և ապա թէ սկսել նրան ծառայել։

Տիպերի հոգեբանական ճիշդ անալօգիայից զատ, վէպի մէջ մենք նկատում ենք, որ հեղինակը լաւ ծանօթ է երկրորդական երաժիշտների կենցաղին, նրանց հոգեկան ներքին աշխարհի երևէյթների հետ, որպիսի երևոյթը միայն երբ պլիս կարող է ծառայել այս վէպի արժանիքը ամբողջացնելու գործում։ Վէպի լեզուն միանգամայն մատչելի է և կոկիկ։ «Արօրի» խմբագրութեան ներկայ յղացումը, նման դիւրամատչելի և թարմութեամբ բուրող վէպերի արտպագրութեան և ապա հրատարակութեան նկատմամբ, մենք ի սրտէ ողջունել միայն կարող ենք։ Ընթերցասէր հայ գրագէտներին յանձնարարում ենք կարդալ այս վէպը, քաջ համոզված լինելով որ նրա ընթերցումը էստետիկական բաւականութիւն կը պատճառէ նրանց։

Ա.

ԳԻՏԱԿԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

◆ Ամերիկական բնապատմութեան մուզէումի պրոֆ. Վիլհեամսար Ստէֆանսոնը Վիկտորիա կղզում գտել է սպիտակամորթերի մի նոր ցեղ, որի քանակութիւնը հասնում է 2000 հոգու։ Վիկտորիա կղզին գտնվում է Մաքէնզիի գետաբերանից 30 աստիճան դէպի արևելք։ Նոր յայտնագործ-

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ԱՇՈՒՆԸ ԵՒ ԴՈՒ

Նորէն աշուն է։

Նորէն վատահ, չարախնդաց քամին ծուլութեամբ ծեծում է դռները սրտերի, որոնք սոսկալով գիտեն, որ էլի աշուն է։

Եւ դժուարանում ես որոշել՝ ինչ է զգում սիրտդ։

Բայց նուաղում է սիրտդ, զգում ես այդ ցրտութիւնը դէմքիդ, ամբողջ մարմնիդ. թաց են աչքերդ. վարանում ես՝ ինչ անել, ինչպէս շարժվել, շնչել։

Ինչ-որ խեղդում է կոկորդդ և ճչալ ես ուզում։

Ճչալ այնպէս, որ բոլորը լսեն, ամբողջ աշխարհը, բոլոր մարդիկ, ասել այն՝ ինչ զգում ես, ինչ թւում է քեզ՝

Որ երկինքն առաջվան պէս չէ նայում, որ արևը գունատ է, որ ծառերը՝ տերևաթափի սոսկումից սեղմված իրար՝ պատմում են անծայր հէքիաթը կեանքի, գաղտնապահ կեանքի. գունատ, անյոյս տերևները անմխիթար, անհաւասար կաւից յետոյ ճօճվում են արևի շողերի պէս օդում, ապա հոգեվարքի ոռնոցով զարնվում գետնին և նայում վեր, երազում հեռուն, երբ լաւ էր, այնպէս, երբ նրանք ապրում էին լոյսի, արևի տակ, զգում էին ազանչելի նրբին ջերմութիւնն արշալոյսի և բաժանման դուրեկան սոսկումը վերջալոյսի՝ դանդաղ, երազում...

Եւ նորէն դու՝ յաւիտեան լուռ անցեալի գունատ երազից՝ զեփիւռի թևերով մօտենում, երևում ես ինձ։

Թւում է, ոչինչ չէ պատահել, մենք էլի միասին ենք. մենք խաբել ենք ժամանակը։

...Որ նորէն միասին ենք։

Այգու տերևաթափ լորենու տակ, խունացած նստարանի վրա մենք իրար մօտ ենք, շատ մօտ ենք։

Մեր հոգին մէկ է. մեր սիրտը՝ միասին։

Ձենք խօսում։ Անպատում, հակայ երջանկութիւնը լռութեան մէջն է։ Էլ ինչու պէտք է առօրեայ բառերով անուանենք մեր երջանկութիւնը։

...Աշնան քամին անտարբեր շոյում է մերկ լորենիների ճիւղերը, ասես՝ ծաղրելու համար։

Գունատ ամպերը սարսափից կորցրել են գոյները, իրար են սեղմվում։

Երկինքը նայում է հեռուից, մռայլ։

Եւ ամեն ինչ սպասում է մի չը տեսնըված բանի, մի հրաշքի՝ անորոշութեան սոսկումով։

Քո բարի, սիրելի դէմքը միշտ անլսելի կերպով պատմում է ինչ-որ հեռուի մասին, ինչ-որ անհասանելի բաղդի մասին...

Այն ժամանակ լաւ էր, խաղաղ։

Դու կրծնած իմ ուսին՝ մէկէն շշնջալ սկսեցիր ուրուականի ձայնով. «Տար ինձ, տար ինձ այստեղից հեռու, շատ հեռու այստեղից, որտեղ չը կան կապանքները կեանքի, ուր չը կան օրէնք, չը կան շղթաներ, չը կայ առօրեան, որտեղ երբեք աշուն չէ լինում... Տար ինձ, տար ինձ հեռու այստեղից. ես սարսափում եմ սեփական երջանկութիւնից, ես նախազգում եմ վատ բան...»։

Նորէն աշուն է. անտարբեր չար քամին սուլում է ամեն կողմից. ես յետ եմ նայում, և ողջ աշխարհը բոլոր մարդկանց հետ ուզում են խաբել ինձ, որ դու չը կաս, իմ լուսապար երազ։

Մ. Բէջանեան

ՏԵՐԵՒԱԹԱՓ

(Նեմօեվսկիից)

Ամայի դաշտում բարդին է կանգնած մէն-մենակ, հին բարդին։ Օրը վերջանալու վրա է, երկինքը կապարի գոյն է ստացել, քամի է բարձրանում։ Խուլ ու միալար խըշշում է բարդին։ Քամին պոկելով բարդի թօշնած տերևները՝ պտտեցնում է դաշտում ու գետին վարնում։ Բարդին ճօճվում է քամուց ու ինչ-որ տխուր դանդաղ աղմկում։ Տերևները խումբ խումբ թափված են ցած, մոլի քամու հետ շրջաններ առնում, գետին զարնվում, կրկին վեր բարձրանում։ Մի պահ լուռ է քամին, բարդին այլևս չէ աղմկում։ Սակայն կարճ դադարից յետոյ քամին նոր ոյժով վրա է պրծնում, ճղները ցնցում, բարդին տակն ու վրա անում։ Բարդին աւելի բարձր է սկսում աղմկել, նոր-նոր տերևներ են թափվում ցած՝ աւելի խիտ, աւելի շատ... Բարդին մերկացած ճղները մերթ երկինք է ցցում, մերթ յուսահատ պէս՝ գետին խոնարհում։ Քամուց հալածական աղմկում է նա՝ էլ աւելի բարձր, էլ աւելի տխուր, էլ աւելի ցաւագին. ճղներում ինչ-որ սուլոց է հնչում, ինչ-որ հառաչ, ինչ որ մռայլ բողոք՝ ցաւ ու տանջանքով լեցուն։ Իսկ տերևները անվերջ թափվում են ցած, աւելի խիտ, աւելի շատ... Քամին փոթորկի է փոխարկվում. չորս կողմ տերևների ամպեր են լողում... Բայց ահա մրրիկը ելաւ ու ցրեց նրանց դաշտում... Կանգնած է մերկ բարդին ու տխուր շառաչում է... Քիչ անց՝ լռվում է չարագուշակ ու ահեղ մի ճայթիւն...

Ամայի դաշտում ջարդված կոճղն է միայնակ ցցված...

Վիկտոր Մանուէլեան

ԱՆՁՆԱՍՊԱՆԻ ՆԱՄԱԿԸ

Նա եկել էր ինձ «Մնաս բարև» ասելու։

Մի ինչ-որ բան կար թագնված նրա դէմքի հանգիստ արտայայտութեան տակ, որից կարծես սոսկում զգացի։

Մօտ ընկերներ էինք...

— Շատ ցաւում եմ, որ այլևս երբեք միասին չենք վիճելու, կատակելու... և դարձեալ հաշտվելու։

— Ինչպէս թէ՝ երբեք, յաւիտեան հօ չես մնալու այնտեղ, ուր գնում ես. ինչպէս, չը հարցրիր էլ, թէ դէպի ուր։

Բայց այդ վայրկեանին մի ինչ-որ ներքին ձայն թելադրում էր ինձ. «Նրանից թէ ոչինչ չասէ, լաւ է չիմանաս»։

— Դէպի ուր... Այնտեղ, որտեղ հանգիստս ոչ ոք չի համարձակվի խռովել... Այնտեղ, ուր իմ տեղն է։ Ա՜խ, որքան լաւ կը լինէր, եթէ կին արարածը չը լինէր...

— Ցիմար,—ընդհատեցի,—եթէ կինը չը լինէր, ապա դու, ես, մարդկութիւնը ուր կը լինէր։

— Զէ, այդ չէի ուզում ասել, այսինքն եթէ այդ ստոր վախկոտութիւնը չը լինէր յատուկ կնոջը, որքան բաղդաւոր կը լինէր մարդկութիւնը։ Օ՜, պարզութիւն, զգացմունքների անխարդախ արտայայտութիւն, ուր ես մնացել. ոչ ոք քո ձայնը չէ լսում։ Գողը հասարակութեան մէջ գողութիւնն է դատապարտում. սրիկայի մէկը, որը ունի բառերի պաշար, ուրիշին է սրիկայ անուանում. իսկ մի ընկած, ցած կին իրան սուրբ յայտարարում։ Եւ այդպէս ամեն քայլափոխում... Սակայն մնաս բարև...

— Սպասի՛ր, ներսդ վառվում է, արձակիր շանթերդ, գուցէ կարողանամ հանգցնել կրակդ. ասա, ինչն է քեզ այդ աստիճան յուզողը։

— Վաղը կը պատմեմ։

— Բայց չէ՞ որ այսօր գնում ես։

— Միևնոյն է, վաղը կը պատմեմ։

Այս վերջին խօսքերը նա արտասանեց դուռը իր ետևից ծածկելով։

* * *

Անհամբեր սպասում էի այդ վաղվան. ես լաւ գիտէի, որ այդ անբիծ հոգին առանց լուրջ պատճառի չէր յուզվի ու ալեկոծվի այդ աստիճան, և ինչ-որ վատ նախազգացում ինձ պաշարեց։ Մտածում էի՝ երևի էլի մէկի կեղտոտութիւնը նկատեց և ուզում է հրապարակ հանել. նրա կարծիքով այդ էր մենակ միջոցը, սուտը, կեղծը, առհասարակ ամեն կեղտոտ քայլ վերացնելու։

Ամբողջ գիշեր քունս չը տարաւ։ Առաւօտը վաղ շտապեցի նրա մօտ։ Նա չը կար, այլ իմ հասցէին մի նամակ էր թողել, որի ծրարի վրա գրել էր.

«Խնդրում եմ, աղաչում եմ, վերջապէս պահանջում եմ, յանուն մեր պաշտած գաղափարի, կատարիր վերջին կամքս»։

Ծրարը բաց արի և գտայ հետևեալ նամակը.

«Սիրելի ընկեր։

«Այն կինը, որին ես մայր էի անուանում, որին ես սուրբ էի կարծում և պաշտում, ինձ ստոր կերպով խաբել է. նա իր ծնած աղջկը որդեգրել է իբր գտած մի որբուկ, և երբ մենք—ես և քոյրս—սիրահարվեցինք, նա՝ չես իմանում ինչ նկատումներից դրդված՝ գաղտնիքը չը բացաւ, այդպիսով մի կատարեալ դժոխք պատրաստելով մեզ համար։ Մենք ամուսնացանք և միայն այդ կնոջ մահից յետոյ իմացանք ամբողջ ճշմարտութիւնը նրա յիշատակարանից։ Զը դատապարտես մեզ... Ի՞նչ կարող էինք անել այլ ես։ Կեանքը այս վերջին օրերս մեզ համար դարձել էր մի չը տեսնված տանջանք... Խեղդեցի իմ ձեռքով կնոջս—քրոջս—և մենում եմ ինքս... Գուցէ իրաւունք չունէի այդ անելու։ Բայց չէ՞ որ նա ես կին է, կարող է նոյնը կրկնել»։

Նամակագիրն ի վերջոյ խնդրում էր ինձ իրանց տապանաքարի վրա քանդակել տալ հետևեալը.

«Այստեղ հանգչում են երկու մարմին՝ այր ու կին, քոյր ու եղբայր»։

ված այս ցեղը գնաւս ապրում է իր քարէ-դարաշրջանում, չը նայած որ քաղաքակըր-թութիւնը առաջադիմել է հազար տարով։ Կարծվում է, թէ այս սպիտակ ցեղը սեր-վել է Լիֆ Երիքսընի հետեւորդներից։ Լիֆ Երիքսընը սրանից հազար տարի առաջ Իս-լանդիայից անցաւ Գրենլանդիա և ապա գտաւ Հիւսիսային Ամերիկայի հիւսիսային եզերքը։ Բազմաթիւ գիտնականներ, սա-կայն, կասկածով են վերաբերվում Սթէ-ֆանսընի գիւտի նկատմամբ։

Մասնագիտական յանձնաժողովը քըն-նութեան առնելով Ամունդսէնի բերած գի-տողական նիւթը՝ եկաւ այն եզրակացու-թեան, որ թէև այդ ճանապարհորդը, անկաս-կած, եղել է Հարաւային Բեւեռում, սակայն գրօշակը ճիշդ իր տեղը չէ կանգնեցրել, այլ, խակապէս, քառորդ մղոն հեռու բեւ-ռակէտի իսկական դիրքից։

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

Գանձակ, 17 հոկտեմբերի

Գանձակի ս. Յովհաննէս եկեղեցու ծխա-կան դպրոցը բոլորեց իր գոյութեան 50 տարին։ Վարչութիւնս որոշեց 50-ամեակը տօնել այս տարվայ հոկտեմբերի 21-ին։

Ի Տէր հանգուցեալ Մատթէոս Ա. երջան-կայիշատակ կաթողիկոսը 1862 թւի յունի-սի 29-ի սրբատառ կոնդակով օրհնում է Գանձակի հայ ազգաբնակութեան ազգասի-րական բարեջանութիւնը՝ ս. Յովհաննէս եկեղեցու ծխական դպրոցը բաց անելուն համար, և նոյն 1862 թւի հոկտեմբեր ամ-սին բացվում է այդ դպրոցը։

Մեր ազգային կեանքում, ուր մասնա-ւորապէս ժողովրդական լուսաւորութեան գործը այնքան դանդաղ է գնում և մշտա-պէս կապված է խոչընդոտների հետ, դպրո-ցիս 50-ամեայ անընդհատ գոյութիւնը մի բացառիկ և գնահատելի երևոյթ է։

Երկար ու ձիգ տարիներ ս. Յով-հաննէսի դպրոցը կռւելով ձախորդ հան-գամանքների դէմ հանդիսացել է լուսաւոր փարոս Գանձակի հայ խաւար կեանքում։

Ս. Յովհաննէսի դպրոցը ապագայում ևս դեռ շատ մեծ դեր ունի կատարելու մեր հասարակական կեանքում։

Վարչութիւնս, աչքի առաջ ունենալով իր դպրոցի կատարած գեղեցիկ գործը անցեա-լում, ցանկանում է 50-ամեայ անցեալը յաւերժացրած լինել մի այլ գեղեցիկ գոր-ծով։ Այս որոշմամբ հոգաբարձութիւնս բաց արեց նոյն դպրոցում վեցերորդ բաժան-մունք, որը մինչև այժմս գոյութիւն չու-նէր, աւելացնելով այսպիսով առանց այն էլ դպրոցի բիւջէի բացը աւելի մեծ գու-մարով։ Բացի այս՝ հոգաբարձութիւնս բա-րոյական պարտք է զգում կոչ անել ընդ-հանրապէս հայ հասարակութեանը և մաս-նաւորապէս Գանձակի հայ հասարակու-թեանը ու նրա շրջանաւարտ սաներին, հրաւիրելով բոլորի ուշադրութիւնն այն մեծ պակասութեան վրա, որը այսօր այնքան զգալի է։

Դպրոցը չունի սեփական շէնք. նա այսօր տեղաւորված է վարձու տան մէջ, որ ոչ պատշաճ բան է այս՝ 50 տարվայ ան-ցեալ ունեցող լուսատու հաստատութեան համար։

Հոգաբարձութիւնս յայտարարելով դպրո-ցի 50-ամեակի այս ուրախալի երևոյթի մասին ի գիտութիւն ընդհանրութեան, դի-մում է և խնդրում Գանձակի հայ հասա-րակութեանը, նրա անդամներին և թէ ազ-գասէր ու բարերար հայրենասէրներին ու հաս-տատութիւններին մասնակցել հոկտ. 21-ին կատարվելիք 50-ամեայ յոբելեանական տօ-նին և միևնոյն ժամանակ չը խնայել իրանց լուման յօգուտ դպրոցական շինութեան։ Նուէրներ կարելի է ուղարկել դպրոցիս հո-գաբարձութեան հասցէով։

Հոգաբարձութիւն
Գանձակի ս. Յովհաննէս եկեղեցու

Խմբագիր՝ ԱԼԷՔՍԱՆԴՐ ՔԱԼԱՆԹԱՐ
Հրատարակիչներ՝ Ա. ՔԱԼԱՆԹԱՐ
Ե. ՏԷՐ-ՄԱՐԿՈՍԵԱՆ
Հ. ԱՌԱՔԵԼԵԱՆ

Տ Ե Ղ Ե Կ Ա Տ Ո Ւ

Բ Ո Ւ Ժ Ա Ր Ա Ն
ԲԺԻՇԿՆԵՐԻ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ

մշտական մահճակալներով

ՓՈԽԱԴՐՎԵԼ Է ՆՈՐ ԲՆԱԿԱՐԱՆ

Միխայլովսկի պր. № 49, և անկիւն Բէյուտովսկի փո-ղոցի № 2. Տէլէֆօն № 10—26.

Հիւանդների ընդունելութիւնը.

Աղաջանեան Միքայէլ.—միզասեռ., սիֆիլիս և կաշուի հիւ., ժ. 11—12-ը։
Վնուկով Վ. Վ.—խիրուրգ. հիւ., ժ. 1—2-ը։
Եղիազարեան Ի. Ն.—ներքին, ջղային և հոգեկան հիւ., էլեքտրօտէրապիա, ժ. 11—12-ը։
Եկչիեվ Մ. Ր.—ականջի, քթի և կոկորդի հիւ., ժ. 12—1-ը։
Եիմօնս Մ. Պ.—խիրուրգ. հիւ., ժ. 11—12-ը։
Մաղաքեան Գ. Ն.—ներքին և երեխ. հիւ., առանձ. նապէս որովայնա-աղիքային, ժ. 11½—12½-ը։
Տամաս Ի. Ի.—խիրուրգ. հիւ., ժ. 12—1-ը։
Աւալօվա Ա. Ս.—տամի հիւանդութիւններ, ժ. 9½—11½-ը։

Բուժարանում կատարվում է էլեքտր. բժշկութիւն և մասսաժ։ Միկրօսկօպ., բակտէրիօլօգ. և քիմիակ. հե-տազօտութիւններ։ Ծաղկի պատուաստումն։ Ստնդունն-րի քննութիւն։ Խորհրդի վճարը 50 կօպ.։ Օպերացիա-ները և համախորհուրդները ըստ համաձայնութեան։ Հիւանդների բաժանմունքը բաղկացած է թէ ընդհա-նուր պալատից և թէ առանձին նօմէրներից։

ՍՐՍԿՈՒՄՆ «914»-ի և «606»-ի։

(ե. հ. կ.) 706. 100—12

ԲԺԻՇԿ

Ա. ՄԽԻԹԱՐԵԱՆՑ

Մասնագէտ սիֆիլիս, միզասեռական, վեներական և կաշուի հիւանդութիւնների։ Էլեկտրաբուժութիւն։

Ընդունե- (12½—2 ժ. ցերեկվայ։
լութիւնը (5—7 ժ. երեկոյեան։
ամեն օր (Կանանց համար՝ 2—3 ժ. ցեր.

Սօլօլակ, Բէբուտօվսկայա, № 33 (անկիւն Պասկէվիչի փողոցի)։ Տէլէֆօն № 1175.

(օ. մ.) 377. 100—29

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

„Գիր“ ԳՐԱԽԱՆՈՒԹՈՒՄ ՎԱՃԱՌՎՈՒՄ Է

Բժ. Ա. Բաբայեան. Եկեղեցական առողջաբանութիւն I և II մաս	50 կ.
» Նոյն գիրքը առանձին I մ.	50 »
» » » » II մ.	40 »
» Բարակցաւ. Թոքախտը տաբափոխիկ հիւանդութիւն է	10 »
Բժ. Շխեան. Տուբերկուլօզը, թոքախտը և հասարակութիւնը	25 »
» Բաքեան. Տնային բժշկարան I հ.	1 ր. —
» » » II »	1 » 60 »
» » » III »	1 » 50 »
Բօլէդէր. Օնանականութիւն	30 »
Արծրունի. Մանկիկ (երեխաների ֆիզիքական կրթութիւնը)	40 »
» Աղջիկ, պատկերազարդ	60 »
Համօնդ. Երիտասարդութեան մեղքեր (նկարներով)	1 » —
Դանիէլեան. Ժանտախտ	20 »
Բունէման. Թէ ինչ է խտերին	50 »
Գլէնկէ. Կինը իբրև օրիորդ	1 » 20 »
«Սեղանի գիրք նորապսակ ամուսինների համար»	30 »
Տօլստոյ. Սեռային յարաբերութիւն	12 »
Մուրադեան. Սիֆիլիս, պատկերազ.	80 »
Նսայեան. Տղամարդկանց և կանանց գաղտնի հիւանդութ. բժշկարան	50 »
» Տրիպէր	20 »
Ալլբէխտ. Արական սեռի յատուկ խորհրդատու	50 »

Դիմել՝ Тифлисъ, Книжный магазинъ „ГИРЪ“. (հ.) 784. 2—1

600 ԱՌԱՐԿԱՆԵՐ 3 ՌՈՒԲԼԻ 90 կօպ.

փոխանակ 25 ռուբ.

Մեր ֆիրմայի հետ ծանօթանալու համար մենք ուղարկ. ենք միայն այս լրագրի ընթերցողներին 600 հատ օգտ. և արժէք. առարկ., որոնցից գլխաւորն է՝ գրպ. անկեր. ժամաց. 10 տ. երաշխիքով, ոսկէ ջուրլէ-շղթայ, ազամ. և կան. ոսկէ ջուրլէ մատանիներ ամերիկ. ադամանդով, նոյն յատկութ. ապարանջան, մանեակ և ականջօղեր (200 ր. արժէք ունեցողից չը զանազանվող), կաշուէ գեղ. պօրտմօնէ, նէսէսէր և 500-ից աւելի հետաքրք. օգտ. առարկ.։ Բոլոր 600 առարկ. համար վերցնում ենք միայն 3 ր. 90 կ. (ժամաց. առանձին արժէ 6 ր.)։ Վերադիր վճ. ուղարկ. համար ճանապարհածախք հաշվում է՝ 1—3 զարն. համար 55 կ., Սիբիր՝ 95 կ.։ Չը հաւանած դէպքում յետ ենք վերցնում և փողը վերադարձնում։ О-во „МЕРКУРІЙ“, ЛОДЗЬ. Л. 61.

(Л. 11649) 6—4

Եղբ. Աւսարգիսովների

այգին բաց է թողնում արտասահմանեան, ռուսական և տեղական լաւ տեսակի ՊՏՂԱՏՈՒ ԾԱՌԵՐ չափաւոր գներով։ Կատալօգները ուղարկւում են ՁՐԻ։

Հասցէն՝ Ст. Скра (Зак. ж. д.), Авсаркисову.

(ե.հ.կ.) 739. 10—8

Շ Ա Տ Է Ժ Ա Ն Գ Ն Ո Վ

ԾԱԽՎՈՒՄ Է

ՄԻ ՓՈՔՐ ՏՈՒՆ

130 սաժէն գետնով, Կախէտինսկայա փող. վրա, № 50. ունի նաև բանկի պարտք։ Պայմանների մասին հարցնել՝ Բագինէզմայա փողոց, տ. № 4.

(չ.ու.կ.) 766. 5—4

ՀՕՆՕՐՐԷԻ (ՏՐԻՊՊԷՐ) ԴԷՄ
Ն Ո Ր - Մ Ի Ջ Ո Ց

„SALO—ՊԻՉԻԼԻՆ“

ներգործում է արագ և արմատականապէս, և բժիշկների վկայութեամբ համարվում է իբրև հաստատուն միջոց։ Գործադրելու ձեռնարկը կցված է արկղիկին։ Իսկականը մետաղեայ արկղներում, հատը՝ 1 ր. և 1 ր. 80 կ.։

Միաժամանակ լաւ է ներգործում թէ սուր և թէ յարատեւ բնոյթ ունեցող դէպքերում և կարճ ժամանակի ընթացքում վերացնում է ամենայամառ ընթացք։

ՊԱՀԵՍՏ՝ Петербургъ, Разъѣзжая ул., № 7, аптека Б. Конгейма.

Ուղարկվում է վերադիր վճարով։ Ճանապարհածախքը պօստային սակագնով։

Գտնվում է Կովկասեան Ընկերութեան Դեղային Ապրանքների վաճառանոցում։

(կ.) (П. 23620) 52 40

Իմ լուսանկարչատան (фотографія) համար հարկաւոր է ՄԻ ՀՄՈՒՏ

ՌԵՏՈՒՇՕՐ

Պայմանների մասին ցանկացողները կարող են դիմել՝ Нахичевань (Эрив. губ.), фотографу Шахназянцу.

(կ.ե.) 783. 3—2

„Մշակի“ խմբագրատանը վաճառվում են

ՀԵՏԵՒԵԱԼ ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ԵՐԿԵՐԸ.

1) Հասարակութեան նեցուկները, Հ. Իբսէնի, թարգ. Լ. Բաբայեանի ... 50 կ.
2) Նոր կեանքի շեմքում, դրամ. էտիւդ գաւառ. կեանքից, Ա. Ք.-ի ... 40 կ.
3) Նշանվածներ, պիէս 3 գործ., Ալ. Աբէլեանի ... 60 կ.
4) Ուսանողներ, 3 գործ, Գ. Բաշինջաղեանի ... 50 կ.
5) Կայէնի ճանկերում, դրամա 5 գործ, Աւետիք Սաաքելեանի (յօգուտ «Մշակի» ֆօնդի) ... 50 կ.

Նրանք, որոնք այս գրքերից մի մի օրինակ կը պահանջեն մեզանից փողը կանխիկ վճարելով, կը ստանան 25% զեղչ և ճանապարհածախսը մեզ վրա։ Վերադիր վճարով պահանջողներին կը լինի միմիայն 15%.

Հասցէն՝ Ред. газ. „Мшакъ“, Тифлисъ.

(1) 10—6

„ՇԻՐԻՆԱՆՑ ՆԱԽՇՈՒՆԸ“

Յ. ԲԱՀ. ՃՈՒՂՈՒՐԵԱՆԻ 250 եր. վէպը

Վաճառվում է Թիֆլիսի գրավաճառների և իր մօտ. գինն է 80 կօպ.

Վէպի բովանդակութիւնը

Նախշունն ու Աբէլը. գեղեցիկն ու քաջը գաղտնի սիրվում են սիրով—«Նմանը սիրում է նմանին»։ Աբէլն ու Մակին։ Հասարակութեան համակրանքն ու ատելութիւնը։ Նշանախօսութիւն։ Մակին ուզում է խլել Աբէլի հարը։ Նշանադրութիւն։ Մակին դաւան է մտնում, Աբէլն արհամարհում համարձակ։ Աբէլի հրացանը հրաշքներ է գործում։ Սար ու դաշտ, ծիլ ու ծաղիկ, սէր ու զգուանք։ Հարսանիք։ Դաւաճան թշնամին, Աբէլը մահվան կապանքներում, Նախշունը վշտի ծովում որոնում է եարին։ Աւազակապետի վեհանձնութիւնը. ազատված Աբէլն շտապում է դէպի տուն, ուր թշնամու գլխին շողշողում է Նախշունի սուրը։ Սէրն ու հաւատարմութիւնը նորից գրկում են իրար։

(կ. հ.) 785. 10—1

Մի պատուաւոր հայ ընտանիքում ՏՐՎՈՒՄ Է 10—14 տարեկան աշակերտներին

ՃԱՇ և ԲՆԱԿԱՐԱՆ։

Կարելի է և առանց ճաշի, ամենամատչելի գնով։ Հասցէն՝ IV քաղաքամասում, Պոլիցէյսկայա փողոց, № 21. երկրորդ մուտքը Սինօդալնայա փողոցից, № 12։ Բնակարան № 2, միջին յարկում։

(ե.հ.կ.) 778. 6—2

ԵԹԷ ԴՈՒՔ ՈՐՈՇԵԼ ԷՔ

Ձեզ համար ձեռք բերել գրամմօֆօն, ուրեմն մի մոռացէք, որ Ռուսաստանում գրամմօֆօնները չեն պատրաստվում, այլ ծախվում են այնտեղ ագէնտների միջոցով, որոնք իրանց հերթին շատ անգամ ապրանքը ձեռք են բերում երկրորդ ձեռքից, որի համար և գրամմօֆօնի արժէքը ԿՐԿՆԱԿԻ աւելացվում է։ Ինչ վերաբերում է այն առեւտրականներին, որոնք գրաւում են միամիտ հասարակութեանը ապրանքի գնի մաս-մաս վճարով, պէտք է ամենքին յայտնի լինի, որ այդ երևակայեալ բարերարները ուղարկում են անպէտք ապրանք, նոյն իսկ կանխավճարի արժէքը չունեցող։ (Մենք չենք խօսում դեռ նրանց մասին, որոնք 5—6 րուբլով ուղարկում են ոչ մի բանի չը հարկաւորվող ինչ-որ խաղալիք)։ Մինչդեռ Դուք կարող էք ամենալաւ գրամմօֆօնը ձեռք բերել ԿԷՍ ԳՆՈՎ՝ բերել տալով մեր ֆաբրիկային պահեստից, որ գտնվում է ԳԵՐՄԱՆԱԿԱՆ ԱՐԴԻՒՆԱԲԵՐՈՒԹԵԱՆ ԿԵՆՏՐՕՆՈՒՄ, ուր գրամմօֆօնների արտադրութիւնը հասած է կատարելութեան ամենաբարձր աստիճանին։ Բերել տալով մեզանից՝ Դուք պիտի հաւատացած լինէք, որ կը ստանաք նորագոյն և կատարելագործված կօնստրուկցիայի գրամմօֆօն, որը թէ մարդկային և թէ երաժշտական ձայներն արտայայտում է ճիշդ նմանողութեամբ և պարզութեամբ։ (Թշշոց բոլորովին չունի)։ Ռուսաստանում մեր գրամմօֆօնի սաստիկ տարածված լինելը և Բեռլինից*) անմիջական ուղարկելը հնարաւորութիւն են տալիս մեզ վճարելու ֆաբրիկային գներով, այն է՝ «Տօնարմ-Կօնցէրտ» գրամմօֆօն՝ «Մէրկուրի» յայտնի մարկայով, շատ ամուր և շքեղ, չափսը 26×26, բրօնզեայ զարդերով, գեղարուեստանկար բուլօրով կօնցէրտային մէմբրանով «Perfection», 10 պլաստինկաներով և կօնցէրտ. 1000 ասեղներով—14 ր. 90 կ.։

Գրամմօֆօն «Սալօն-Կօնցէրտ» ամենալաւ մարկայով՝ «Պրէզիդէնտ», չափսը 30×30, շքեղ զարդարված, Րօկօկօ» ստիլով, «Cardinal» կօնցէրտային մէմբրանով, տօնարմը նիկէլից, մեխանիզմը «Գրանդ-Րէկօրդ», բուլօրը 45 սանտ., 10 պլաստինկա և 1000 հատ ասեղ թիթեղեայ արկղիկում—17 ր. 90 կ.։ Աշխարհածանօթ յայտնի «Իմպէրիալ» մարկայի ամենալաւ գրամմօֆօնը՝ մեծադիր, կօրպուսը գեղարուեստական քանդակներով, շքեղ փայլ տուած, միանգամայն ամուր և գեղեցիկ ստիլով՝ «Մօդէրն» 1912 թ., չափսը 33×33×17, տօնարմը նիկէլից, բուլօրը՝ «Տիւլպան», շատ էլեգանտ ձևով, 52 սանտ., աշխարհի մէջ ամենալաւ մէմբրանով՝ «Էկսցելզիօր», 12 մեծադիր պլաստինկաներով և 2000 հատ կօնց. ասեղներով—25 ր.։ Բոլոր գրամմօֆօններին կցվում են մասսիվ պլաստինկաներ (ոչ թղթից), մեծադիր, 10 զիւյմանոց, ՌՈՒՍԱԿԱՆ ՆՈՐ ԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ, այն է Վեալցեվայի, Պանինայի, Պլեվիցկայայի, Եօլչակովի, Կամիօնսկիի և այլ.։ Մեր բոլոր գրամմօֆօններին կարելի է յարմարեցնել «Պատէֆօն» ապարատը, որ նուագում է Սաֆիր մշտական քարով, առանց ասեղների, համապատասխան մէմբրանով—3 ր. 50 կ։

*) ԾԱՆՕԹՈՒԹԻՒՆ.—Արտասահմանից ապրանքի առաքման իսկութիւնը ստուգելու համար հարկաւոր է ուշադրութիւն դարձնել պօստային կնիքի և ռուսական մաքսատան թղթի վրա։

Ճանապարհածախքի և մաքսի համար աւել հաշվում է միայն 2 ր. 90 կ., «Իմպէրիալ» գրամմօֆօնի համար—3 ր. 75 կ.։ Եւրոպական Ռուսաստ. 1 ր. թանգ, իսկ Արևել. Սիբիր՝ 2 ր. թանգ։ Ուղարկվում են վերադ. վճ.։ Պատուէրներով կարելի է դիմել ռուսերէն՝ հետևեալ հասցէով, որը կարելի է կտրել և կպցնել ծրարին.

Межд. Эксп. Х. ФИНКЕЛЬШТЕЙНЪ. ГЕРМАНІЯ Берлинъ, ул. Кантъ 120—44.
Exporthaus H. FIHKELSTEIN. BERLIN. Kantstr. 120—44.

(Ն. 4. 18, գ. 2) (Л. 12645) 4—1

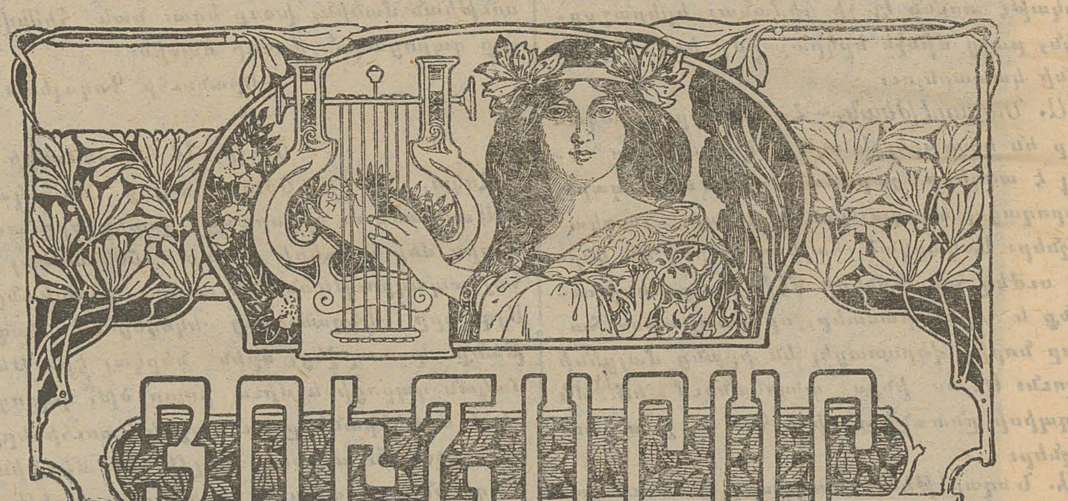

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ-ԳՐԱԿԱՆ-ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ

պատկերազարդ հանդէսի խմբագրութիւնը յայտնում է իր յարգելի բաժանորդներին և աշխատակիցներին, որ հանդէսի հրատարակութիւնը վերսկսվում է։ Առաջին համարը արդէն յանձնված է տպագրութեան և լոյս կը տեսնի հոկտ. ամսի վերջին։

«ՑՈՒՇԱՐԱՐ»-ը պիտի հրատարակվի ալմանախ-ժողովածուի ձևով, նախկին բովանդակութեամբ և աւելի ճոխացած։

Հոկտեմբեր-փետրվար շրջանին հինգ գիրք իւրաքանչիւրը 100—120 երկէջեան երեսներից բաղկացած և շքեղապէս պատկերազարդված։

Ի նկատի ունենալով, որ հրատարակութեան դադարման միջոցին կարող էր հասցէների փոփոխութիւն պատահած լինել, խմբագրութիւնը խնդրում է իր բոլոր ՎՃԱՐՈՂ բաժանորդներին, որ նրանք նեղութիւն յանձն առնեն և երկտող գրութեամբ խմբագրութեանս յայտնեն իրանց հասցէները, որ «ՑՈՒՇԱՐԱՐ» ժողովածուն նրանց ուղարկվի, փոխարէն այն պակաս համարների, որից զրկվեցին՝ հրատարակութեան անսպասելի ընդհատման պատճառով։

«ՑՈՒՇԱՐԱՐ»-ի հինգ գրքերի գինն է 5 ր., իսկ իւրաքանչիւր հատորի գինը առանձին—1 րուբլի 50 կօպէկ։

Առաջիկայ համարը պիտի բովանդակէ բացի թատրոնի, երաժշտութեան և ընդհանրապէս գեղարուեստին նուիրված բազմաթիւ յօդուածներից, նաև չորս նոր պիէս և մենախօսութիւն բեմի համար։

Հասցէն՝ Тифлисъ, Ходживанкская ул. № 5, А. ВРУЙРЪ կամ Tiflis (Caucase) Khodjivankskaya № 5, A. Vrouyr.

Խմբագրութիւն
791. 1—1

Акціонерное Общество механическихъ заводовъ

БОРМАНЪ, ШВЕДЕ и Ко

На Всемірной и другихъ выставкахъ заводы удостоились высшихъ знаковъ.

принимаетъ полныя оборудованія: винокуренныхъ, ректификаціонныхъ, пивоваренныхъ, крахмальныхъ, дрожжевыхъ, сушильныхъ для картофеля и барды заводовъ. Паровые котлы всѣхъ системъ, паровыя машины, желѣзныя герметичнскія бочки, (для спирта, масла, глицерина и бензина) бронзовыя клейменныя мѣры для жидкостей, аппараты для очистки и опрѣсненія воды и вообще всякія работы, входящія въ область желѣзнаго и мѣднаго котельнаго дѣла. По особому соглашенію заводъ командируетъ инженера или монтера. Смѣты и чертежи по первому требованію.

Обращаться: Тифлисъ, Михаилу Васильевичу Татевосянцъ

(կ.) 789. 10—1

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

Հաշւապահական Կուրսերի հիմնադիր

ՆԻԿՈՂԱՅՈՍ ԱԲՐԱՀԱՄԵԱՆԻ

ՀԱՅԵՐԷՆ ԼԵԶՈՒՈՎ

ՁԵՌՆԱՐԿ ԱՌԵՒՏՐԱԿ. ՀԱՇՒԱՊԱՀՈՒԹԵԱՆ

ԿՐԿՆԱԿԻ ԻՏԱԼԱԿԱՆ ՍԻՍՏԵՄՈՎ

(Երկաթէ, բակալէյնի, կօլօնիալնի և բամբակէ ապրանքների)

Գինն է 2 ռուբ.

Վաճառվում է հեղինակի մօտ. Тифлисъ, Николаевская 22 և բոլոր գրավաճառանոցներում։

(կ. ե. հ.) 788. 10—1

Կովկասի Հայոց Հրատարակչական Ընկերութիւն

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՆ

1) Չարլս Դիկկէնսի «ԴԱՒԻԹ ԿՈՊՊԵՐՖԻԼԴ» վէպի հայերէն թարգմ. Փ. Վարդանեանի, 3 հատոր, 41 պատկերով։ 3 հատորի գինն է ... 2 ր. 25 կ.
2) Շիրվանզադէի «ԵՐԿԵՐԻ ԺՈՂՈՎԱԾՈՒ», հատոր IV, 504 երես։ Գինն է ... 1 ր. 50 կ.

Ծանօթ.—Շիրվանզադէի երկերի 4 հատորը միասին կարելի է ստանալ Ընկերութեան գրասենեակից, փոխանակ 6 րուբլու՝ վճարելով 5 րուբլի։

Դիմել Թիֆլիսի բոլոր գրավաճառներին, իսկ գաւառներում Ընկերութեանս ճիւղերին և գործակալներին։

Ընկերութեանս հասցէն՝ Тифлисъ, Кавк. Арм. Изд. О-во. Вельяминовская 25.

769. 3—3

Շուտով ԵՐԵՒԱՆՈՒՄ լոյս է տեսնելու

ԳՐԱԿԱՆ ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԱԼՄԱՆԱԽ

ՆՈՐ-ՈՒԺԵՐ

(Հօնօրարի սկզբունքը պահպանվում է)

Նիւթեր ուղարկել հետեւեալ հասցէով. Нахичевань (Эрив. губ.), учителю Аршалуйсу Теръ-Овнанянъ.

(կ.) 771. 2—2

Ներկայ հոկտեմբեր ամսի 1-ից Պուշկինսկայա փողոցում № 29 Դօլուխանեանի շինութեան մէջ, քաղաքի կենտրոնում,

ԲԱՑԵԼ ԵՄ ԵՒՐՈՊԱ ՀԻՒՐԱՆՈՑ,

բաղկացած բոլորովին մաքուր՝ նոր կահկարասիքով կահաւորված համարներից։ Էլեկտրական լուսաւորութիւն, վաննա, դուշ։ Գները չափազանց մատչելի են։

Խորին յարգանօք՝ Ն. Խաչիկեանց

(հ. կ.) 748. 10—5

ՖՐԱՆՍԻԱԿԱՆ ՇՈԳԵՆԱՒԱՅԻՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

Ն. ՊԱԿԷ ԵՒ ԸՆԿ.

սրանով յայտարարում է, որ շոգենաւ «ՖՐԻԺԻ» (նաւապետ Միտտրէսէյ) մեկնում է Բաթումից Մարսէյլ հանդիպելով Սամսոն, Տրապիզոն և Կ. Պոլիս՝

Հինգշաբթի, հոկտեմբերի 25-ին (Նոյեմբերի 7-ին ն. տ.)

Պարոնայք ճանապարհորդները և ապրանք ուղարկողները տեղեկութիւնների համար պիտի դիմեն գործակալ պ. Ս. Կիւլպէնկեանին նրա գրասենեակում, որ գտնվում է Սրմեանսկի բազարում, Գօստինի դվոր Մանթաշեաններ։ Տէլէֆօն № 7—21.

(կ.) 777. 2—2

ՇԻՆՈՒԹԵԱՆ ՆԻՒԹԵՂԷՆՆԵՐԻ ՊԱՀԵՍՏ
Ինժեներ Ի. Ս. Պօնդոյեվի

Թիֆլիս, Ելիզավետին. փ. № 164, անկիւն Բակինսկայա փ.։ Տէլէֆօն № 10—93.

ՊԱՀԵՍՏՈՒՄ ԿԱՆ

ՑԵՄԵՆՏ ԵՐԿԱԹԷ ԳԵՐԱՆՆԵՐ

ԵՐԿԱԹ—անկիւնի, կաթսայի, բիֆլէնօյ, տանիքի՝ սև և ցինկով պատած։ ԱՍՖԱԼՏ սըզրանեան։ ԳՈՒԴՐՕՆ, կրակի դիմացող աղիւս և կաւ։ Շինութեան և փուշ ԱՂԻՒՍ, ԿՂՄԻՆՏՐ մարսէյլեան տեսակի և այլ առարկ.։ Աղիւսի սեփակ. գործարան Թիֆլիսում։ Ամեն տեսակ շինարարական նիւթեղէն. համար տրված պատուէրները կատարվում են շուտափոյթ։

(չ.ու.կ) 617. 50—26

Типографія канцеляріи Намѣстника Его Императорскаго Величества на Кавказѣ Лорисъ-Меликовская улица, домъ казенный